

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland

December 2025

Fotobijlschrift omslag:

Forensisch onderzoekers oefenen een terroristische aanslag met zelfgemaakte bommen op een markt.

Dreigingsniveau terrorisme blijft op niveau 4: substantieel

De NCTV stelt het dreigingsniveau vast op niveau 4 van 5 (substantieel). Dat betekent dat de kans op een terroristische aanslag in Nederland reëel is.

Het dreigingsniveau is gebaseerd op de terroristische dreiging vanuit verschillende dreigingsrichtingen. De dreiging vanuit het jihadisme tegen Nederland blijft aanwezig, ook al is deze dreiging, waarschijnlijk tijdelijk, verminderd. Ook blijft er een terroristische dreiging uitgaan van aanhangers van rechts-terroristisch gedachtegoed en van een klein deel gewelddbereide anti-institutioneel extremisten. Ten slotte kunnen aanslagplegers gedreven worden door persoonlijke omstandigheden of handelen uit een fascinatie voor nihilistisch geweld.

Aantal terroristische aanslagen in Europa gedaald

In de tweede helft van 2025 vonden er in Europa minder terroristische aanslagen plaats dan in de eerste helft van 2025. Vanaf 2020 was juist iedere DTN-periode een gemiddeld lichte stijging te zien van het aantal aanslagen. De aanslagen die deze DTN-periode plaatsvonden in Europa passen in het bestaande beeld: aanslagen door alleenhandelende daders met eenvoudig verkrijgbare aanslagmiddelen. Van een aantal mogelijk terroristische geweldsdaden is niet altijd even duidelijk vanuit welk ideologisch gedachtegoed of met welke motieven deze zijn gepleegd. Ook zijn er in Europa verscheidene arrestaties verricht vanwege verdenkingen van het voorbereiden van terroristische aanslagen.¹

Aanslagcapaciteiten ISIS verzwakt, zorgen over online radicalisering

De jihadistische dreiging tegen Nederland blijft aanwezig, maar is, waarschijnlijk tijdelijk, afgenomen. Internationale terroristische organisaties zoals ISIS en Al Qa'ida zijn door aanhoudende contraterrorisme-operaties wereldwijd op dit moment waarschijnlijk minder in staat om in Europa aanslagen uit te voeren. ISIS heeft echter het vermogen om de aanslagcapaciteiten snel weer op te bouwen, wanneer militaire operaties tegen ISIS verminderen en de druk op jihadistische netwerken in Europa afneemt. Daarbij is het van belang dat de afgelopen maanden ISIS in onder meer Syrië aan kracht heeft gewonnen.

Daarnaast is de dreiging vanuit aan ISIS-Syrië en aan ISKP gelieerde jihadistische netwerken in Europa waarschijnlijk verminderd, onder meer door aanhoudingen en uitzettingen van verscheidene leden in 2024. Op termijn zouden deze netwerken weer geactiveerd kunnen worden, mocht ISIS weer plannen en capaciteiten ontwikkelen om aanslagen te plegen in Europa.

De radicalisering van Nederlanders die actief zijn binnen het jihadistische online milieu is zeer zorgelijk. De afgelopen jaren zijn jonge personen (soms minderjarig) uit het jihadistische online milieu

aangehouden op verdenking van het voorbereiden van een aanslag of vanwege andere terroristische misdrijven, zoals het verspreiden van jihadistische propaganda. Het gevaar is dat op termijn jihadistische online netwerken ontstaan die een terroristische dreiging kunnen vormen tegen Nederland.

Dreigingsniveau blijft op 4.
Dat betekent dat er een reële kans is dat een aanslag in Nederland zal plaatsvinden.

Dreigingsniveau

4

Dreiging rechts-extremisme nog altijd aanwezig

Nederlanders die actief zijn binnen het rechts-terroristische online milieu kunnen een terroristische dreiging vormen tegen Nederland, maar voeren zelden concrete voorbereidingshandelingen uit voor het plegen van een aanslag. Het gaat daarbij in een aantal gevallen om jonge personen (soms minderjarig) die in korte tijd online radicaliseren.

Daarnaast kunnen binnen het bredere rechts-extremistische milieu individuen of kleine groeperingen overgaan tot geweldsmisdrijven, al dan niet met een terroristische intentie. Diverse arrestaties in Nederland het afgelopen jaar wijzen nog niet op toegenomen geweldsbereidheid binnen het gehele rechts-extremistische landschap in Nederland, maar dat zou in de toekomst kunnen veranderen.

Dreiging kleine groep geweldsbereide anti-institutioneel extremisten niet geheel weggenomen

De dreiging vanuit het anti-institutioneel extremisme is de afgelopen periode onveranderd aanwezig. Een zeer klein deel van de Nederlandse anti-institutioneel extremisten is bereid en in staat om terroristisch geweld te gebruiken tegen instituties en overheidsfunctionarissen. In juni 2025 zijn er

anti-institutioneel extremisten aangehouden op verdenking van onder meer het voorbereiden van een terroristisch misdrijf en deelname aan een terroristische organisatie. Met de aanhoudingen is de potentiële dreiging vanuit de kleine groep geweldsbereide anti-institutioneel niet geheel weggenomen.

Individualisering van terrorisme maakt dreiging van aanslagen onvoorspelbaarder

De afgelopen decennia is de aard van de terroristische dreiging in Europa sterk veranderd. Hiërarchische organisaties dragen nog altijd bij aan de geweldsdreiging in Europa, maar daarnaast spelen fluïde onlinenetwerken van individuen en kleine groepen een steeds belangrijkere rol bij radicaliseringsprocessen. Hierdoor is het pad van het consumeren van terroristische propaganda tot en met de uiteindelijke aanslag steeds meer een individuele aangelegenheid geworden. Aanslagen worden vaker gekenmerkt door persoonlijke, onduidelijke of tegenstrijdige motieven, waarbij de klassieke extremistische ideologieën soms minder van belang lijken dan persoonlijke grieven en omstandigheden. Soms zijn aanslagplegers voornamelijk gedreven door een fascinatie voor nihilistisch geweld, of door de zoektocht naar (online) status die via geweld kan worden verkregen. Aanslagen in Europa worden vaak gepleegd door personen die buiten het zicht van de sociale omgeving in korte tijd radicaliseren en op eigen initiatief overgaan op een geweldsdaad. Daardoor is het steeds moeilijker te voorspellen wie, wanneer en waarom overgaat tot geweld.

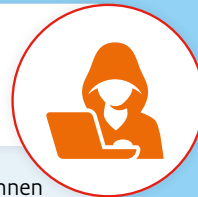

Dreigingsniveau blijft op 4 De kans op een aanslag is reëel

4

Er is in Nederland nog steeds sprake van een substantiële terroristische dreiging. De jihadistische dreiging tegen Nederland blijft aanwezig, ook al is deze waarschijnlijk tijdelijk verminderd. Er blijft een terroristische dreiging uitgaan van rechts-extremisten en van een klein deel anti-institutioneel extremisten. Ook kunnen aanslagplegers gedreven worden door persoonlijke omstandigheden of handelen uit een fascinatie voor nihilistisch geweld.

Nederlandse jihadistische beweging Zorgen over online radicalisering houden aan

De radicalisering van een nieuwe generatie jongeren die actief zijn binnen het jihadistische online milieu is zeer zorgelijk. De afgelopen jaren zijn zeer jonge personen aangehouden voor het voorbereiden van een aanslag of vanwege andere terroristische misdrijven. Uit online contacten kunnen op termijn nieuwe jihadistische netwerken ontstaan die een terroristische dreiging kunnen vormen tegen Nederland.

Anti-institutioneel terrorisme en extremisme Dreiging kleine groep geweldsbereide anti-institutioneel extremisten niet geheel weggenomen

Een zeer klein deel van de Nederlandse anti-institutioneel extremisten is bereid en in staat om terroristisch geweld te gebruiken, bijvoorbeeld tegen instituties en overheidsfunctionarissen. Ondanks de arrestatie van een aantal personen in 2024 en 2025 gaat er nog steeds een geweldsdreiging uit van enkele geweldsbereide anti-institutioneel extremisten.

Jihadistische dreiging Dreiging tegen Nederland blijft aanwezig

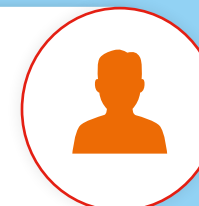
Door aanhoudende contraterrorisme-operaties wereldwijd zijn internationale terroristische organisaties als ISIS en Al Qa'ida op dit moment waarschijnlijk minder in staat om aanslagen in Europa uit te voeren. ISIS heeft het vermogen om de aanslagcapaciteiten snel weer op te bouwen, wanneer militaire operaties tegen ISIS afnemen. Onder meer ISIS in Syrië heeft de afgelopen maanden aan kracht gewonnen.

Rechtsterrorisme en -extremisme Toenemende zorgen om normalisering rechts-extremistisch gedachtegoed

Nederlanders die actief zijn binnen het rechts-terroristische milieu kunnen een terroristische dreiging vormen tegen Nederland, maar voeren zelden concrete voorbereidingshandelingen uit. De meeste rechts-extremisten streven ernaar de weerstand tegen rechts-extremistische ideeën en activiteiten binnen de samenleving te verkleinen (normalisering) en daarmee hun aanhang te vergroten. Deze normalisering zorgt voor angst, haat en racisme in de samenleving en ondermijnt de sociale cohesie. In sommige gevallen kan het leiden tot geweldsincidenten.

Individualisering van terrorisme Individualisering van terrorisme maakt dreiging van aanslagen onvoorspelbaarder

Aanslagen worden vaker gekenmerkt door persoonlijke, onduidelijke of tegenstrijdige motieven, waarbij de klassieke extremistische ideologieën soms minder van belang lijken dan persoonlijke grieven en omstandigheden. Soms zijn aanslagplegers voornamelijk gedreven door een fascinatie voor nihilistisch geweld. Daardoor is het steeds moeilijker te voorspellen wie, wanneer en waarom overgaat tot geweld.

**Dreigingsbeeld
Terrorisme Nederland
December 2025**

Inhoudsopgave

Dreigingsniveau terrorisme blijft op niveau 4: substantieel	3
Inhoudsopgave	8
1. Inleiding	9
2. Jihadisme en radicale islam	12
Daling aantal jihadistische aanslagen in Europa	13
Dreiging ISIS richting Europa waarschijnlijk tijdelijk afgenomen	14
De jihadistische beweging in Nederland	16
3. Rechts-terrorisme en -extremisme	21
Rechts-extremisten streven naar een witte etnostaat	21
Meeste rechts-extremisten zetten in op normalisering gedachtegoed	23
Nederlandse aanhangers rechts-terrorisme actief binnen transnationale netwerken	23
Enkele aanhoudingen binnen het rechts-extremistische landschap	24
Rechts-extremistische groepen in Nederland klein, maar met een relatief groot bereik	24
4. Anti-institutioneel terrorisme en extremisme	28
Klein deel anti-institutioneel extremisten is bereid tot geweld tegen 'kwaadaardige elite'	28
Deel van geweldsbereide anti-institutioneel extremisten heeft middelen om aanslagen te plegen	30
Aanhoudingen nemen terroristische dreiging niet geheel weg, ook spontane geweldsincidenten blijven	30
5. Links-extremisme en dierenrechtsextremisme	33
Sommige acties van links-extremisten worden harder	33
Dierenrechtenextremisme blijft zeldzaamheid in Nederland	34
Themahoofdstuk: Alleen, maar gevaarlijk: de onvoorspelbaarheid van geïndividualiseerd terrorisme	36
Bijlage: 1. Overzicht van terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning	41
Bijlage: 2. Dreigingsniveaus DTN	45
Bijlage: 3. Definities	47
Bijlage: 4. Eindnoten	50

Inleiding

Doel en afbakening

Het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) biedt inzicht in de terroristische en gewelddadig extremistische dreiging voor Nederland, de belangen die daardoor kunnen worden aangetast en de weerbaarheid tegen deze dreiging. Ook worden doorgaans niet-gewelddadige extremistische bewegingen beschouwd wanneer er indicaties zijn dat er terroristisch of anderszins ernstig geweld uit kan voortvloeien. Buitenlandse ontwikkelingen worden meegenomen wanneer ze van invloed zijn op de dreiging in Nederland of tegen Nederlandse belangen in het buitenland. Met het DTN stelt de NCTV het dreigingsniveau vast, oftewel een inschatting van de algemene terroristische dreiging gedurende een langere termijn.

Aan het DTN ligt onderzoek ten grondslag naar alle vormen van terrorisme en gewelddadig extremisme, ongeacht ideologische signatuur. Indien bepaalde extremistische stromingen niet in het DTN worden genoemd, is dit omdat er op het moment van schrijven geen aantoonbare geweldsdreiging van uitgaat. Wanneer de actualiteit daarom vraagt, kan de NCTV daarover berichten in andere producten. Terrorismefinanciering wordt in het DTN opgenomen wanneer er een relatie bestaat met de geweldsdreiging tegen Nederland of Nederlandse belangen in het buitenland.

Het DTN is vooral bedoeld voor strategie- en beleidsvorming op nationaal niveau. Met het DTN wordt beoogd om het kabinet, de leden van de Eerste en Tweede Kamer, ambtenaren, bestuurders en beleidsmakers op nationaal en gemeentelijk niveau, wetenschappers en andere geïnteresseerden te informeren over de huidige terroristische en gewelddadig extremistische dreiging tegen Nederland.

Leeswijzer

Het DTN bestaat uit het voorgaande hoofdstuk waarin het dreigingsniveau wordt vastgesteld en de belangrijkste bevindingen staan genoemd, en vier verdiepende hoofdstukken. Het vijfde hoofdstuk is een wisselend themahoofdstuk waarin een aspect van de terroristische of gewelddadig extremistische dreiging tegen Nederland nader wordt uitgediept. De hoofdstukken hebben de volgende onderwerpen:

- Jihadisme en radicale islam
- Rechts-terrorisme en -extremisme
- Anti-institutioneel terrorisme en extremisme
- Links-extremisme
- Themahoofdstuk: Alleen, maar gevaarlijk: de onvoorspelbaarheid van geïndividualiseerd terrorisme
- Bijlage 1: Overzicht van de belangrijkste terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanlagplanning in Europa tussen 18 mei en 27 november 2025
- Bijlage 2: Dreigingsniveaus DTN
- Bijlage 3: Definities
- Bijlage 4: Eindnoten

Sleutelbegrippen

- **Accelerationisme:** Rechts-extremistisch gedachtegoed waarbij door middel van terroristisch geweld chaos wordt nagestreefd, om zo een rassenoorlog en de vervanging van de democratie door een nationaalsocialistische en witte etnostaat te bespoedigen.
- **Activisme:** Pogingen van individuen of groepen om op buitenparlementaire wijze, maar binnen de kaders van de democratische rechtsorde, politieke besluitvorming te beïnvloeden.
- **Democratische rechtsorde:** Een samenleving waarbij de wisselwerking tussen overheid en burgers en burgers onderling verloopt volgens de principes, procedures en instituties die voortkomen uit de grondwettelijk vastgelegde vrijheden en rechten. Hierbij gaat het om gelijkheidsrechten, vrijheidsrechten en participatierechten. Dit is de open samenleving die er onder andere voor zorgt dat iedereen binnen dit systeem beschermd wordt en op een vrije manier kan leven.
- **Extremisme:** Het uit ideologische motieven bereid zijn om niet-gewelddadige en/of gewelddadige activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen. Extremisme kan zich uiten in geweld, maar ook op niet-gewelddadige wijze. Voorbeelden van niet-gewelddadige ondemocratische activiteiten zijn het op stelselmatige wijze haat zaaien; angst verspreiden; doelbewust desinformatie verspreiden; demoniseren en intimideren; verwerpen van wet- en regelgeving; en pogingen doen om een parallelle samenleving tot stand te brengen waarbij het gezag van de Nederlandse overheid en het rechtssysteem worden afgewezen.
- **Ideologisch motief:** Het handelen vanuit een bepaald wereldbeeld om een al dan niet specifiek einddoel te bereiken. Dit einddoel kan ook beperkt zijn tot: anders dan nu. Een ideologisch motief is anders dan een louter persoonlijk, crimineel, of geldelijk motief.
- **Jihadisme:** De verkorte term voor het mondiaal jihadi-salafisme. Aanhangers van deze ideologische stroming streven middels een gewapende strijd naar vervanging van 'afvallige' overheden in de islamitische wereld door een 'zuivere' islamitische staat. Daartoe plegen zij onder andere terroristische aanslagen, ook in westerse landen. De jihadistische beweging bestaat uit organisaties als Al Qa'ida en ISIS en aan hen gelieerde groeperingen, maar ook uit netwerken en individuele aanhangers over de hele wereld.
- **Terrorisme:** Het uit ideologische motieven (voorbereiden van het) plegen van op mensenlevens gericht geweld, of het veroorzaken van maatschappij-ontwrichtende schade, met als doel (een deel van) de bevolking ernstige vrees aan te jagen, maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen en/of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Voor alle definities die worden gebruikt in het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, zie: www.nctv.nl/onderwerpen/dtn/definities-gebruikt-in-het-dtn

*In november 2025 werd stilgestaan bij de jihadistische terreur-
aanslagen in Parijs bij de Bataclan in 2015. ISIS coördineerde
destijds grootschalige aanslagen in Europa.*

Hoofdstuk 1

Jihadisme en radicale islam

De terroristische dreiging tegen Nederland die uitgaat van het jihadisme blijft aanwezig, ook al is die dreiging sinds het vorige DTN waarschijnlijk tijdelijk afgenomen.

De grootste jihadistische dreiging voor Europa wordt gevormd door de Islamitische Staat (ISIS). De organisatie heeft de afgelopen jaren geprobeerd aanslagen in Europa aan te sturen of te stimuleren. Alleenhandelende daders van terrorisme zijn in Europa meestal geïnspireerd door ISIS.

ISIS is door aanhoudende contraterrorisme-operaties, waarschijnlijk tijdelijk, minder in staat om aanslagen in Europa uit te voeren. ISIS heeft echter het potentieel om de aanslagcapaciteiten en operationele aansturing snel weer op te bouwen. Wanneer contra-terrorismeoperaties tegen ISIS stoppen of minder worden, dan zal de organisatie na verloop van tijd weer in staat zijn aanslagen in Europa aan te sturen of te faciliteren. Daarnaast is de dreiging vanuit aan ISIS-Syrië en ISKP gelieerde jihadistische netwerken in Europa verminderd, onder meer door aanhoudingen en uitzettingen van verscheidene leden in 2024. Op termijn zouden deze netwerken weer geactiveerd kunnen worden, mocht ISIS weer plannen en capaciteiten ontwikkelen om aanslagen te plegen in Europa.

De radicalisering van een nieuwe generatie jongeren die actief zijn binnen het jihadistische online milieu is zeer zorgelijk. Tot op heden heeft het echter niet geleid tot geweldsdaden in Nederland. Wel zijn er de afgelopen jaren jonge personen (soms minderjarig) uit het jihadistische online milieu aangehouden en veroordeeld voor het voorbereiden van een aanslag of vanwege andere terroristische misdrijven, zoals het verspreiden van jihadistische propaganda. Het gevaar is dat op termijn nieuwe jihadistische online netwerken ontstaan die een terroristische dreiging kunnen vormen tegen Nederland.

Bij jihadisten in het Westen blijft godslastering een aanhoudende motivatie voor terroristisch geweld. Er zijn geen aanwijzingen dat de afgelopen periode Nederland in jihadistische propaganda specifiek genoemd is als doelwit voor aanslagen als vergelding voor koranschendingen. Bovendien lijkt godslastering binnen jihadistische kringen in Nederland een minder belangrijk thema.

Het geweld in Gaza kan personen met jihadistische overtuigingen aanzetten tot het plegen van aanslagen op Israëlische of Joodse doelwitten, hoewel vaak onduidelijk is in hoeverre de oorlog in Gaza daarbij leidend is als motief. Het geweld in Gaza heeft verder nog niet geleid tot een opleving van de Nederlandse jihadistische beweging.

Daling aantal jihadistische aanslagen in Europa

In de tweede helft van 2025 vonden er in Europa minder jihadistische aanslagen plaats dan de jaren daarvoor.² Vanaf 2020 nam het aantal jihadistische aanslagen in Europa juist gemiddeld ieder jaar toe.³ Wel werden er tijdens deze DTN-periode verscheidene personen in Europa aangehouden op verdenking van het voorbereiden van een jihadistische aanslag.⁴

De jihadistische aanslagen tijdens deze DTN-periode passen grotendeels in het beeld van de jihadistische aanslagen van de jaren hiervoor. Het gaat om aanslagplegers die zijn geïnspireerd door het gedachtegoed van ISIS, maar niet direct door de terroristische organisatie worden aangestuurd. Ze handelen alleen, maken gebruik van aanslagmiddelen die eenvoudig te verkrijgen en te gebruiken zijn (zoals een steekwapen of voertuig) en richten zich op eenvoudig te raken doelwitten.⁵

Godslastering minder prominent in jihadistische propaganda

Godslastering blijft een sterke en langdurige motivatie voor terroristisch geweld, bijvoorbeeld tegen islamcritici, landen waar islamcritici actief zijn of wonen, en tegen het Westen in het algemeen.⁶ Jihadistische organisaties en netwerken halen gevallen van godslastering aan in hun propaganda om aanhangers aan te moedigen om aanslagen te plegen. Momenteel is godslastering als thema in de jihadistische propaganda enigszins naar de achtergrond verdwenen. Koranschendingen en overige incidenten van godslastering in Nederland⁷ hebben er voor zover bekend niet toe geleid dat internationale jihadistische organisaties Nederland het afgelopen jaar specifiek hebben benoemd als doelwit voor terroristische aanslagen. Ook hebben ze niet gezorgd voor een duurzame opleving van de jihadistische beweging in Nederland. De aanslagdreiging tegen Nederland en Europa is hiermee voor een deel afgenomen. De dreiging kan echter weer toenemen wanneer nieuwe incidenten van godslastering aandacht krijgen in reguliere of op sociale media, en terroristische organisaties deze gebruiken om toehoorders aan te zetten tot aanslagen op Nederlandse doelwitten.

Ook personen die geen aanhanger zijn van jihadistische groeperingen of gedachtegoed kunnen uit religieuze of persoonlijke overtuigingen overgaan tot geweld als reactie op godslastering. Radicale aanhangers van politieke en religieuze organisaties uit Pakistan uiten bijvoorbeeld al geruime tijd dreigementen aan het adres van een Nederlandse politicus en doen oproepen hem te doden. Het is mogelijk dat deze retoriek aanhangers in Europa inspireert tot een aanslag. Dit risico is duurzaam aanwezig en neemt waarschijnlijk toe wanneer de oproepen vanwege actualiteiten herhaald worden. Het is echter twijfelachtig dat leden van deze organisaties zelf aanslagen voorbereiden tegen islamcritici in Nederland of actief individuen of groeperingen aansturen dit te doen.

Geweld in Gaza geen duidelijke katalysator voor jihadistisch geweld

Jihadistische organisaties en netwerken gebruiken het geweld in Gaza en op de Westelijke Jordaanoever voor propagandadoeleinden. Ze grijpen het leed van de Palestijnen aan om haat aan te wakkeren tegen Joden, en om sympathisanten in Europa te mobiliseren en aan te zetten tot geweld, met name op Joodse en Israëliëse doelwitten. Het geweld in Gaza kan personen met jihadistische overtuigingen aanzetten tot het plegen van aanslagen op Israëliëse of Joodse doelwitten, zoals de aanslag op een synagoge in Manchester op 2 oktober 2025. Europese verdachten van terroristische aanslagen of het voorbereiden daarvan gaven het afgelopen jaar evenwel minder vaak dan de jaren daarvoor aan dat het geweld tegen de Palestijnen een motief was voor hun daad.⁸ Ook in Nederland zijn er geen aanwijzingen dat specifiek het geweld in Gaza jihadisten heeft aangezet tot aanslagplannen. Hoewel personen binnen de jihadistische beweging in Nederland zich het leed van de Palestijnen

aantrekken, heeft het niet geleid tot een intensivering van bestaande of duurzame nieuwe jihadistische contacten.

Dreiging ISIS richting Europa waarschijnlijk tijdelijk afgenomen

Capaciteiten ISIS-provincies om aanslagen in Europa te plegen gedaald

ISIS bestaat uit in beginsel gelijkwaardige provincies in Afrika, het Midden-Oosten en Azië waartussen enige mate van coördinatie en samenwerking plaatsvindt. Slechts enkele ISIS-provincies maken werk van de intentie om aanslagen te plegen in westerse landen. De meeste provincies richten zich in de praktijk op het vergroten van de machtspositie in de eigen regio.

De afgelopen tijd zijn in Syrië, Irak, Pakistan en Somalië door luchtaanvallen, militaire operaties en arrestaties belangrijke ISIS-leden uitgeschakeld die zich bezighielden met aanslagplanning in Europa. In veel ISIS-provincies zijn jihadistische groepen bovendien verwickeld in een strijd met lokale machthebbers en rivaliserende groepen. Daardoor is het vermogen van ISIS om aanslagen te plegen in Europa, waarschijnlijk tijdelijk, afgenomen.

In het verleden is ISIS in staat gebleken haar capaciteiten om aanslagen te plegen in Europa en operationele aansturing snel weer te kunnen opbouwen door leidende figuren te vervangen en verbindingen met jihadistische netwerken in Europa te herstellen. Wanneer militaire operaties tegen ISIS stoppen of minder worden, dan zal de organisatie na verloop van tijd weer in staat zijn aanslagen in Europa aan te sturen of te faciliteren. Daarbij is het van belang dat in het voorjaar en de zomer van 2025 ISIS-Syrië aan kracht heeft gewonnen.

Ook is gebleken dat ISIS rollen en taken kan overhevelen naar provincies waar de organisatie minder te duchten heeft van CT-operaties. Eerder gebeurde dat na de val van het zogenaamde ‘kalifaat’ in Syrië en Irak in 2019.⁹ Zo treedt een waterbedeffect op, waarbij militaire druk niet zozeer leidt tot definitieve uitschakeling maar tot een verplaatsing van capaciteiten naar andere provincies.

Jihadisme in de Sahel rukt op, voorsnog beperkte dreiging voor Europa

In de Sahel winnen het aan Al Qa’ida gelieerde Jama’at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM), ISIS-Sahel en ISIS West-Afrikaanse Provincie terrein in de afgelopen jaren. Volgens de Global Terrorism Index is de Sahel het ‘wereldwijde epicentrum van terrorisme’. In 2024 vielen in deze regio meer dan de helft van alle terrorismeslachtoffers.¹⁰ Genoemde terroristische organisaties leveren hevige strijd met de autoriteiten, terroriseren de bevolking, proberen controle te krijgen over waardevolle economische hulpbronnen en bevechten elkaar.¹¹ Zij opereren over regionale grenzen heen, maar vormen op dit moment nauwelijks een aanslagdreiging tegen westerse landen. Hoewel ISIS haar sympathisanten oproept om uit te reizen naar de Sahel, voegen momenteel nauwelijks jihadisten uit Europa zich bij deze groeperingen.

Toch is de opmars van ISIS-gerelateerde groepen in de Sahel op langere termijn zorgelijk. ISIS voert een strategie van het spreiden van de capaciteiten voor het plegen van aanslagen in Europa. Ook ISIS-provincies in de Sahel zouden zich, zeker als hun lokale machtsbasis verder wordt versterkt, kunnen gaan richten op aanslagen in Europa en een bestemming voor jihadistische uitreizigers kunnen worden. Op dit moment is de westerse betrokkenheid bij het indammen van terrorisme in de Sahel zeer beperkt. Verschillende

Afrikaanse regimes hebben de samenwerking met westerse landen, met name de VS en Frankrijk, in het bestrijden van terrorisme in de afgelopen jaren beëindigd. Zij werken nu samen met Rusland, of aan Rusland gelieerde private groepen, die vaak hardhandig, maar ongericht optreden tegen bewegingen die de lokale autoriteiten als oppositioneel beschouwen. Deze aanpak heeft de opmars van het jihadisme in de regio vooralsnog niet gestuit.¹²

ISIS-netwerken in Europa verzwakt

In Europa bevinden zich semiautonome aan ISIS-Syrië of aan ISKP (de van oorsprong Afghaanse tak van ISIS) gelieerde netwerken die bestaan uit personen uit Centraal-Azië of de Kaukasus. Leden van deze netwerken bewegen zich door Europa. Van een deel van deze groep gaat een reële aanslagdreiging uit vanwege hun substantiële internationale netwerk en ervaring bij jihadistische strijdgroepen in het buitenland. Een Tadzjieks ISKP-lid dat in Nederland woont, is op 21 juli 2025 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 5,5 jaar voor lidmaatschap en financiering van ISIS.¹³

De afgelopen jaren hebben verschillende leden van deze netwerken plannen voor een aanslag ontwikkeld. In de zomer van 2024 bijvoorbeeld werden verschillende personen aangehouden in België, Duitsland en Oostenrijk vanwege mogelijke aanslagplannen. Het merendeel van hen is inmiddels vrijgelaten of uitgezet naar landen van herkomst.¹⁴ Door de aanhoudingen en uitzettingen is de terroristische dreiging die uitgaat van deze netwerken op dit moment afgenomen. Op termijn zouden deze netwerken echter weer geactiveerd kunnen worden, mocht ISIS weer plannen en capaciteiten ontwikkelen om aanslagen aan te sturen in Europa.

ISIS roept in propaganda aanhangers op tot aanslagen

De propaganda van officiële ISIS-kanalen en organisaties in diverse talen blijft aanhangers wereldwijd bereiken.¹⁵ Niet alleen roept ISIS sympathisanten in Europa op tot het plegen van aanslagen met messen en voertuigen, maar steeds vaker ook tot brandstichting en het gebruik van explosieven en drones. ISIS publiceert daarbij uitgebreide instructies hoe zelfstandig explosieven te vervaardigen. De mediaorganisatie van ISKP produceert bijvoorbeeld een grote hoeveelheid jihadistische propaganda op verschillende online kanalen en in meerdere talen, waaronder het Engels. Daarbij maakt ze mogelijk gebruik van kunstmatige intelligentie om in een hoog tempo zoveel mogelijk materiaal te produceren. ISIS-aanhangers in het Westen blijven daarmee een jihadistische dreiging vormen.

Dreiging Al Qa'ida tegen Europa beperkt

Al Qa'ida roept in hun propaganda geregeld op om aanslagen in Europa te plegen,¹⁶ maar is er ondanks toegenomen propaganda-activiteiten vooralsnog niet in geslaagd om grote aantallen aanhangers in Europa te mobiliseren. Aanhangers van het jihadistisch gedachtegoed in Nederland richten zich vooral op ISIS. Al Qa'ida beschikt in Europa ook niet meer over netwerken om aanslagen uit te voeren.¹⁷ Desalniettemin zouden er signalen zijn dat het centrale leiderschap van Al Qa'ida terroristische cellen in onder meer Europa wil reactiveren.¹⁸ Het is nog onduidelijk wat voor dreiging hiervan uitgaat.

De jihadistische beweging in Nederland

Zorgen over online radicalisering houden aan

De jihadistische beweging in Nederland kent een stabiele omvang. De structuur en samenhang binnen de beweging is beperkt. Een substantieel onderdeel van de jihadistische beweging in Nederland bestaat uit een nieuwe generatie jonge jihadisten die voornamelijk online ISIS-propaganda tot zich neemt, of onderdeel uitmaakt van transnationale online netwerken. Deze netwerken wisselen onderling jihadistische propaganda uit, die leden soms zelf vervaardigen en verspreiden. Incidenteel ontmoeten groepjes jonge jihadisten elkaar ook fysiek, nadat zij elkaar online hebben leren kennen. In Europa hebben verscheidene jonge jihadisten die online actief zijn de afgelopen jaren het voornemen uitgesproken een aanslag te willen plegen, daartoe voorbereidingen getroffen, of daadwerkelijk een geweldsdaad gepleegd.^{19 20}

Het online ecosysteem van ISIS

Het gedachtegoed van ISIS is online eenvoudig toegankelijk en wijdverspreid. Jihadistische propaganda, jihadistische groepen en netwerken bevinden zich op onder meer Facebook, Instagram, TikTok, Telegram, Element en RocketChat. Deze netwerken staan organisatorisch los van ISIS-provincies, maar bieden online materiaal dat overeenkomt met de ideologische opvattingen en geweldsinstructies van ISIS.²¹ Deze online aanwezigheid zorgt ervoor dat het jihadistische gedachtegoed in stand blijft, hetgeen leidt tot nieuwe aanwas van jihadisten en het mogelijk vergroten van de actiebereidheid bij hen. De omvang van jihadistische online propaganda is de laatste jaren sterk toegenomen. Het is lastig om zicht krijgen op de totale omvang van deze propaganda, omdat zij soms verstopt is op minder toegankelijke kanalen. Autoriteiten en socialemediabedrijven zijn ook vaak niet goed in staat om deze propaganda succesvol terug te dringen.

Ook Nederlanders spelen een belangrijke rol in dit online ecosysteem. In juni 2025 werd een 28-jarige man gearresteerd die uit Syrië komt maar al langere tijd in Nederland woont. De verdachte zou onder meer moderator zijn geweest in de social media-applicatie Clubhouse, een app die draait om (live) audio. Hij zou daar ook hebben deelgenomen aan verschillende groepen waarin ISIS wordt geprezen.²²

Het is relatief eenvoudig om online in contact komen met ISIS-leden afkomstig uit de verschillende provincies van ISIS. Soms leggen ISIS-leden direct contact met sympathisanten in Europa en soms andersom. Het contact kan echter ook ontstaan via online tussenpersonen. Nederlandse ISIS-aanhangers zijn via deze online tussenpersonen ondersteund bij het maken van uitreisplannen en bij fondsenwerving. ISIS-leden of tussenpersonen kunnen sympathisanten in Nederland via dit online contact stimuleren een aanslag te plegen.²³

Een deel van de leden van deze netwerken is minderjarig. Het gaat hier vaak om beïnvloedbare jongeren die in zeer korte tijd radicaliseren.²⁴ Soms kampen zij met psychosociale problematiek.²⁵ In Nederland zijn het afgelopen jaar meerdere tieners in beeld gekomen als verdachten van het verspreiden van jihadistisch gedachtegoed en beeldmateriaal, soms tussen de twaalf en veertien jaar oud. Zo werden op 22 april 2025 veertien deels minderjarige verdachten in verschillende plaatsen in

Nederland aangehouden. Ze zouden onder meer op TikTok hebben geprobeerd anderen aan te sporen om terroristische misdrijven te plegen.²⁶

De online radicalisering onder jihadistische jongeren is een groeiend probleem in Nederland en in Europa. In de afgelopen jaren heeft deze radicalisering van jonge jihadisten in Nederland echter nog niet geleid tot een daadwerkelijke geweldsdaad in Nederland: aanslagplannen kwamen niet tot uitvoer of autoriteiten wisten voornemens tot een aanslag tijdig te onderkennen. Desondanks kunnen uit online contacten op termijn ook jihadistische netwerken ontstaan die een terroristische dreiging kunnen vormen.

Oude jihadistische netwerken vertonen weinig samenhang

In Nederland bestaan verder jihadistische netwerken die soms al tientallen jaren oud zijn. De dreiging die uitgaat van personen die onderdeel uitmaken van deze netwerken, onder wie terugkeerders uit jihadistische strijdgebieden, is beperkt. Zij hebben veelal de jihadistische ideologie niet afgezworen, maar hebben geen of weinig jihadistische contacten en lijken nauwelijks nog jihadistische activiteiten te ontplooien.

Ten slotte zijn bij de politie een aantal terrorismeverdachten in beeld met een Syrische achtergrond. Een deel van hen is vermoedelijk pas geradicaliseerd in Nederland. Een ander deel wordt ervan verdacht al voordat zij naar Nederland kwamen lid te zijn geweest van ISIS.²⁷ Vanwege hun ervaring in het strijdgebied in Syrië hebben zij een hoog dreigingsprofiel.

Toegenomen interesse in uitreizen naar jihadistisch strijdgebied

In Nederland en andere Europese landen is er binnen jihadistische netwerken sprake van toegenomen interesse om uit te reizen om zich aan te sluiten bij ISIS in bijvoorbeeld Syrië, Somalië of Afghanistan.²⁸ Nederlandse uitreizigers kunnen een terroristische dreiging vormen tegen Nederland, aangezien zij medestanders in ons land kunnen stimuleren een aanslag te plegen of hen daarbij ondersteuning bieden.

Terugkeerders vormen potentiële geweldsdreiging

Jihadistische uitreizigers die terugkeren naar Nederland vormen een potentiële geweldsdreiging vanwege opgedane jihadistische contacten en gevechtservaring in jihadistische strijdgebieden. Daarnaast kunnen zij na terugkomst bijdragen aan de radicalisering van anderen en hen aanzetten tot het plegen van een geweldsdaad. Van eerdere jihadistische terugkeerders gaat waarschijnlijk een beperkte geweldsdreiging uit. Zij vervullen op dit moment ook geen verbindende rol richting andere jihadisten.

Zo'n 25 volwassen Nederlandse jihadistische uitreizigers bewegen zich momenteel vrijelijk in Syrië.²⁹ Het is onwaarschijnlijk dat deze uitreizigers op korte termijn zullen terugkeren naar Nederland, omdat zij inmiddels geworteld zijn in de Syrische samenleving en bij terugkeer naar Nederland kunnen worden aangehouden.³⁰ Het is wel mogelijk dat kinderen van deze uitreizigers die inmiddels (bijna) meerderjarig zijn op enig moment naar Nederland zullen willen (terug)komen. Kinderen zijn in eerste instantie slachtoffer van de keuze van hun ouders om uit te reizen naar het strijdgebied. Hun eventuele terugkeer kan zorgelijk zijn wanneer zij in Syrië zijn geïndoctrineerd met jihadistisch gedachtegoed of gevechtstraining hebben gevolgd. Voorlopig zijn er geen aanwijzingen dat (bijna) meerderjarige kinderen van uitreizigers die eventueel willen terugkeren naar Nederland een dreiging vormen.

Verder bevinden er zich nog zo'n vijftien Nederlandse mannelijke uitreizigers in gevangenissen in Syrië. Het is mogelijk dat ISIS gebruik zal maken van de instabiliteit in Syrië om gevangen aanhangers te bevrijden, of dat deze ISIS-aanhangers op termijn vrijkomen en terugkeren naar Nederland. Het is onzeker wie in Syrië in de toekomst verantwoordelijk zal worden voor het bewaken van de detentiecentra en kampen. De onderhandelingen tussen de Syrian Democratic Forces (SDF) en de interim-regering verlopen stroef. Daarnaast is het onduidelijk in hoeverre de VS blijft voorzien in militaire en financiële steun om de bewaking te kunnen garanderen.

Ten slotte zitten er rond de vijf vrouwen en 25 minderjarigen met een Nederlandse link vast in opvangkampen in het Noordoosten van Syrië. ISIS zet in op online fondsenwerving met het doel buitenlandse vrouwen en kinderen uit Syrische detentiekampen te laten ontsnappen. Uit onderzoek blijkt dat ISIS-netwerken daar het afgelopen jaar steeds vaker in zijn geslaagd.³¹ Er zijn geen aanwijzingen dat het om vrouwen en kinderen met een Nederlandse link zou gaan.

Vrijlatingen TA-gedetineerden zorgen voor zover zichtbaar nog niet voor een toename van de dreiging

In Nederland worden personen die verdacht worden van of zijn veroordeeld voor terrorisme bij elkaar geplaatst op een separate Terroristen Afdeling (TA). Deze geconcentreerde detentie is bedoeld om te voorkomen dat verdachten of veroordeelden van terrorisme reguliere gedetineerden negatief kunnen beïnvloeden met hun gedachtegoed. Tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat veroordeelde individuen nieuwe contacten opdoen en netwerken vormen. Op de TA opgedane contacten worden soms onderhouden na vrijlating. Het gaat hierbij deels om personen die hun gedachtegoed tijdens hun verblijf op de TA niet hebben afgezworen. Personen die vastgezet worden op de TA worden na een periode van screening zodanig geplaatst op de TA dat de kans op netwerkvorming zo klein mogelijk is.

In 2025 zijn er enkele jihadistische terrorismeveroordeelden vrijgekomen uit detentie die, vergeleken met veel van de eerder vrijgelaten veroordeelden voor terrorisme, een hoger dreigingsprofiel hebben.³² Deze vrijgelaten terrorismeveroordeelden hebben voor zover zichtbaar tot op heden geen handelingen verricht die wijzen op het voornemen een terroristische aanslag te plegen. Het valt echter niet uit te sluiten dat één of meer van deze personen toch kunnen overgaan tot jihadistisch gemotiveerd geweld. Zij hebben mogelijk een aanhoudende geweldsintentie, toonden zich de afgelopen maanden veiligheidsbewust, wisten controlemogelijkheden van ketenpartners te beperken en hebben weinig toekomstperspectief. Vanaf 2027 zullen er per jaar enkele vrijlatingen volgen met een hoog risicoprofiel. Nieuwe vrijlatingen van veroordeelde jihadisten kunnen de terroristische dreiging in de komende jaren verhogen.

Na een onherroepelijke veroordeling voor een terroristisch misdrijf kan het Nederlanderschap worden ingetrokken van personen met een dubbele nationaliteit. Wanneer vreemdelingrechtelijke maatregelen, waaronder het intrekken van het Nederlanderschap, leiden tot vertrek van personen uit Nederland of hun terugkeer verhinderen, dan vermindert daarmee de terroristische dreiging die uitgaat van deze personen. Bij de meeste ex-gedetineerde terrorismeveroordeelden van wie het Nederlanderschap is ingetrokken, is vertrek uit Nederland echter tot op heden niet gerealiseerd. Zij verblijven onrechtmatig in Nederland waardoor zij veelal niet beschikken over een vaste woon- of verblijfplaats en het daardoor voor de autoriteiten moeilijker is om zicht op hen te houden. Ook ontvangen ze door hun onrechtmatige verblijfsstatus vaak geen begeleiding gericht op re-integratie. Het gebrek aan zicht van Nederlandse autoriteiten zorgt ervoor dat de dreiging voor de nationale

veiligheid die uitgaat van deze personen niet goed kan worden ingeschat of niet goed kan worden weggenomen. Onrechtmatig verblijf zonder toekomstperspectief kan ook zorgen voor frustratie en een verhoogde afhankelijkheid, hetgeen mogelijk ertoe leidt dat men terugvalt op oude jihadistische of criminele netwerken.

Snelle radicalisering van minderjarigen

Een deel van de personen die online jihadistische of rechts-terroristische propaganda tot zich nemen heeft een jonge leeftijd, soms gaat het om minderjarigen.³³ Online uitingen en gedrag van minderjarigen komen vaak voort uit stoerdoenerij of een hang naar aandacht.³⁴ Toch lijken minderjarigen in sommige gevallen bereid te zijn om over te gaan tot geweld.³⁵ Het aantal minderjarigen dat betrokken is bij extremistische of terroristische misdrijven in Nederland en Europa is de afgelopen jaren toegenomen. De AIVD schat in dat tientallen minderjarigen een dreiging vormen voor de nationale veiligheid.³⁶ Uit onderzoek blijkt dat bij de helft van de vrijgelde aanslagen sinds 2022 in Europa een of meerdere minderjarigen betrokken waren.³⁷

Jonge mensen zijn waarschijnlijk vatbaarder dan volwassenen voor online rekrutering en radicalisering omdat zij zich bevinden in een ontwikkelingsfase waarin identiteitsvorming, betekenisgeving en sociale erkenning cruciaal zijn. Zij brengen vaak relatief veel tijd door in digitale omgevingen waar extremistische propaganda eenvoudig toegankelijk is. Door intensieve blootstelling aan korte emotioneel geladen boodschappen of *memes*³⁸ kunnen zij zich in korte tijd extremistisch of terroristisch gedachtegoed eigen maken.³⁹ Algoritmes op sociale media kanalen tonen kwetsbare jongeren steeds heftigere video's, waardoor zij soms binnen enkele dagen of weken radicaliseren, en zelfs voorbereidingen kunnen treffen voor een aanslag.⁴⁰ Online propaganda sluit ook steeds vaker aan bij de belevingswereld van jongeren.⁴¹ Dat hoeft geen bewuste strategie van internationale terroristische organisaties te zijn, maar komt waarschijnlijk vooral door dat jongeren zelf deze propaganda maken, verspreiden en online kanalen beheren.⁴² Online Community Games, zoals Fortnite, Roblox en Minecraft lijken een grote rol te spelen bij jihadistische of rechts-extremistische radicalisering.⁴³

Jongeren die zich achter hun computer isoleren, radicaliseren bovendien vaak buiten het zicht van ouders, leerkrachten of leeftijdsgenoten die hen tegen extremistische invloeden zouden kunnen beschermen. Door de snelheid van de radicalisering en gebrekkig sociaal toezicht kan een aanslagdreiging zich heel acuut manifesteren. Zeker wanneer autoriteiten of de sociale omgeving signalen van radicalisering niet hebben weten te onderkennen.

Daar staat echter tegenover dat minderjarigen doorgaans minder goed in staat zijn om een complex aanslagplan uit te voeren en het hen vaak ontbreekt aan contacten en geld om aanslagmiddelen te verkrijgen. Ook zijn ze minder veiligheidsbewust en worden plannen meestal bijtijds ontdekt, mede omdat zij op sociale media vaak communiceren over hun plannen en intenties.⁴⁴ Minderjarigen slagen er dan ook niet vaak in daadwerkelijk een succesvolle aanslag te plegen.⁴⁵ Dat neemt niet weg dat minderjarigen een dreiging kunnen vormen door bij te dragen aan de verspreiding van propaganda, het rekruteren van nieuwe aanwaa's, of door anderen aan te sporen tot het plegen van een aanslag.

De ruiten van het partijkantoor van D66 werden ingegooid na een uit de hand gelopen anti-immigratieprotest, waarbij rechts-extremistische leuzen werden gescandeerd en vernielingen werden aangericht.

Hoofdstuk 2

Rechts-terrorisme en -extremisme

De terroristische dreiging vanuit het rechts-extremisme tegen Nederland is de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. Er is sprake van een blijvende geweldsdreiging vanuit het rechts-terroristische online milieu. Daarnaast heeft deze terroristische geweldsdreiging zich het afgelopen jaar ook gemanifesteerd binnen het bredere, deels offline, rechts-extremistische milieu. In het afgelopen half jaar waren er enkele arrestaties naar aanleiding van ambtsberichten van de AIVD. Er is nog geen sprake van een algehele toegenomen terroristische geweldsdreiging binnen het gehele rechts-extremistische landschap in Nederland, maar dit zou in de toekomst wel kunnen.

Verder vormt het rechts-extremisme in den brede een dreiging voor de democratische rechtsorde. Door het verspreiden van desinformatie en complottheorieën en het normaliseren van rechts-extremistisch gedachtegoed jagen rechts-extremisten angst, haat en racisme aan in de Nederlandse samenleving. Dit leidt tot toenemende spanning en conflicten tussen verschillende groepen. Het opent de deur naar intolerantie, uitsluiting, vijandsbeelden en dehumanisering. Deze spanningen uiteten zich ook in bedreigingen van en agressie tegen (lokale) bestuurders.⁴⁶ In sommige gevallen kan het leiden tot geweldsincidenten.

Rechts-extremisten streven naar een witte etnostaat

Het rechts-extremistische gedachtegoed in Nederland is geïnspireerd door het identitarisme⁴⁷, ultranationalisme en nazisme.⁴⁸ Hierbij wordt gestreefd naar de overheersing van de samenleving door de 'eigen' cultuur, identiteit en etniciteit. Het uiteindelijke doel is het stichten van een witte etnostaat. Rechts-extremisten propageren daarbij de omvolkingscomplottheorie. Deze rechts-extremistische complottheorie beschrijft immigratie van vooral moslims en personen met een donkere huidskleur als een bewuste en planmatige demografische aanval door een joodse en/of linkse elite op de oorspronkelijke witte bevolking van Europa. Ook lhbtqi+-personen, feministen en personen die relaties aangaan met 'andere rassen' worden als medeplichtig gezien. Zij zouden de voortplanting en raszuiverheid in gevaar brengen.

Binnen het rechts-terrorisme wordt de omvolkingscomplottheorie gekoppeld aan een onvermijdelijk geachte ‘rassenoorlog’. Volgens de theorie van het accelerationisme moet deze oorlog zo snel mogelijk uitbreken om de kans op een witte etnostaat te vergroten. Om deze oorlog te ontketenen pogen rechts-terroristen zoveel mogelijk chaos te creëren in de samenleving, onder andere door het plegen van aanslagen. Individuen binnen rechts-terroristische online netwerken halen inspiratie uit het accelerationisme, maar creëren daarnaast ook geregeld een eigen gewelddadig wereldbeeld. Dat beeld stellen ze samen met elementen uit online gevonden rechts-extremistische ideeën, haat jegens bepaalde bevolkingsgroepen of tegen vrouwen, maar bijvoorbeeld ook vanuit een fascinatie voor zeer grof geweld.⁴⁹ Deelnemers aan het rechts-terroristische online milieu bevinden zich daarnaast regelmatig in zogenaamde ‘COM’-netwerken, ‘gore’-groepen en bepaalde occulte groepen die een sterk gewelddadig en nihilistisch karakter hebben.⁵⁰

Deels overlap rechts-terrorisme en nihilistisch geweld, ‘Com’, ‘764’ en ‘gore’

Een deel van de jongeren, vaak minderjarigen en kampend met psychosociale problemen, dat actief is binnen het transnationale rechts-terroristische milieu vermenkt de eigen gewelddadige wereldbeelden met ‘nihilistisch geweld’ uit het zogenaamde ‘Com’-netwerk. Bij nihilistisch geweld gaat het om het plegen van geweld omwille van het geweld, waarbij misantropie en destructie van de maatschappij een voorname rol spelen. De ‘Com’ (The Community) is een fluïde internationale online gemeenschap van op criminaliteit gerichte groepen, individuen en kanalen op met name Discord en Telegram. Een deel van de ‘Com’ is gericht op cybercriminaliteit (zoals doxen, hacken, simkaart-fraude, cryptodiefstel). Een ander deel betreft de zogenaamde harm communities waar men zich vooral bezighoudt met (het aanzetten tot) toebrengen van fysiek letsel, zelfverminking en schade aan anderen. Binnen deze laatste categorie kan het gaan om online (s)extortion en om fysiek geweld tegen personen en objecten. Sommige jongeren in deze groepen komen in aanraking met extreem gewelddadig beeldmateriaal, zogenaamde ‘gore’-content, die binnen delen van de ‘Com’ in grote hoeveelheden wordt verspreid.

De bekendste groepen binnen de harm communities van de ‘Com’ zijn onderdeel van ‘764’, een transnationaal gedecentraliseerd netwerk van online groepen waarbinnen (het verheerlijken van) geweld en seksueel misbruik een doel op zich is.⁵¹ In enkele gevallen kan een ideologische component een rol spelen bij leden van deze groepen, maar in andere gevallen lijkt het geweld niet primair ideologisch gedreven. Veel leden van nihilistisch gewelddadige groepen brengen de vaak door henzelf gepleegde geweldsdaaden met video’s en afbeeldingen uitvoerig in beeld om zo veel mogelijk online status te verwerven, maar ook om macht over hun slachtoffers of andere leden te krijgen. Status en prestige binnen het netwerk zijn nauw verbonden met de ernst en wreedheid van deze daden, waarbij extremer geweld meer erkenning krijgt. Het streven naar status leidt tot hiërarchische verhoudingen en een opruiende sfeer onder online groepsleden. Het gaat soms om zeer ernstige geweldsdelicten, al dan niet met een dodelijke afloop.

De veelvuldige consumptie van gewelddadige beelden leidt mogelijk, naast ernstige psychische gevolgen voor de jongeren zelf, tot geweldsfantasieën bij de (minderjarige) jongeren en geestelijke afstomping, een negatief mensbeeld en een afkeer van de maatschappij. Ook kan het leiden tot dehumanisering van bepaalde groepen mensen en mogelijk tot een lagere drempel tot het gebruik van geweld. Deze personen zijn hierdoor ook interessant voor terroristische netwerken en groepen om te rekruteren.

In het buitenland zijn meerdere aanslagen waaronder school shootings gepleegd door personen die actief waren in nihilistische online subculturen. In Nederland lopen onderzoeken naar het 'Com'-netwerk waarbij er zicht is op Nederlanders die hierin actief zijn, zowel daders als slachtoffers. In enkele gevallen is hierbij sprake van een link met rechts-extremistische of -terroristische groepen. Zoals in de zaak van een 25-jarige man uit Eindhoven die eind juli is gearresteerd en wordt beschouwd als de oprichter en spil van een transnationale rechts-extremistische groep die voortkomt uit '764'. Hij wordt verdacht van lidmaatschap van een organisatie met een terroristisch oogmerk en zit vast op de terroristenafdeling (TA). Ook zijn enkele Nederlandse jongeren, waaronder minderjarigen, opgepakt die betrokken waren in deze beweging.⁵²

Meeste rechts-extremisten zetten in op normalisering gedachtegoed

Op dit moment zien de meeste rechts-extremisten (openlijk oproepen tot) geweld als contraproductief. Zij streven ernaar de weerstand tegen rechts-extremistische ideeën en activiteiten binnen een samenleving te verkleinen (normalisering) en daarmee hun aanhang te vergroten. Vanuit een meer invloedrijke positie willen zij de democratische rechtsorde afbreken en een witte etnostaat stichten. Naast de omvolkingscomplottheorie verspreiden zijdenkbeelden over 'wit bewustzijn', en spelen zij in op de toegenomen populariteit van conservatieve man-vrouwverhoudingen en masculiniteit. Op deze manier proberen zij jonge witte mannen en conservatieve personen aan te spreken. Rechts-extremisten streven tevens naar 'remigratie': een verhullend woord waarmee zij doelen op het uiteindelijk deporteren van miljoenen mensen op basis van hun 'ras', geloof, geaardheid of onwelgevallige standpunten.⁵³ Het feit dat delen van de politiek en maatschappij termen als omvolking en remigratie overnemen, geeft rechts-extremisten het gevoel dat ze het tij mee hebben en slagen in het normaliseren van hun gedachtegoed.⁵⁴

Nederlandse aanhangers rechts-terrorisme actief binnen transnationale netwerken

Binnen het transnationale rechts-terroristische online milieu zijn naar schatting enkele honderden Nederlanders actief. Een deel van de deelnemers binnen deze netwerken is minderjarig en hebben soms een zeer jonge leeftijd. Het gaat hier vaak om kwetsbare en beïnvloedbare jongeren die in zeer korte tijd radicaliseren.⁵⁵ Soms kampen zij ook met psychosociale problematiek. Het exacte aantal Nederlanders binnen het rechts-terroristische online milieu is onduidelijk omdat deelnemers vaak onder verschillende pseudoniemen lid zijn van meerdere rechts-terroristische chatgroepen. Ook stappen ze geregeld over naar nieuwe chatgroepen of platforms en zijn ze niet allemaal direct herkenbaar als Nederlander doordat ze bijvoorbeeld communiceren in het Engels. Online komen Nederlanders in contact met internationale gelijkgestemden en wisselen zij manifesten uit van rechts-terroristen en handleidingen voor het maken van aanslagmiddelen en 3D-wapens. Dat kan ertoe leiden dat zij binnen het rechts-terroristische milieu worden aangezet tot een mogelijke aanslag en

over wapens en gevechtsuitrusting (kunnen) beschikken. Er is binnen deze netwerken geen sprake van leiderschap of hiërarchie. Sommige leden of groepen streven dit wel na, maar dit is vrijwel altijd zonder resultaat. Individuen worden door andere leden aangespoord of geïnspireerd tot het gebruik van geweld. In sporadische gevallen komen personen ook in klein gezelschap fysiek bij elkaar.⁵⁶ Omdat sommige deelnemers binnen deze rechts-terroristische online-netwerken wereldbeelden uitdragen die minder ideologisch onderbouwd zijn en vooral gebaseerd lijken op een fascinatie voor geweld, mede onder invloed van COM en *gore*, is het minder eenvoudig om potentiële rechts-terroristen te herkennen.

Enkele aanhoudingen binnen het rechts-extremistische landschap

Binnen rechts-terroristische netwerken wordt propaganda verspreid, worden fantasieën en memes gedeeld over het plegen van aanslagen en worden rechtse terroristen als Breivik en Tarrant verheerlijkt als heiligen ('Saints'). Ondanks de geweldsdreiging die uitgaat van de rechts-terroristische netwerken is het aantal aanhoudingen in de afgelopen jaren relatief beperkt geweest. Toch worden in sommige gevallen jonge personen, die soms minderjarig zijn, aangehouden op verdenking van het dreigen met een rechts-terroristische aanslag. Het afgelopen jaar betrof dit één arrestatie op verdenking van onder andere bedreiging met een terroristisch misdrijf.

Binnen het bredere rechts-extremistische landschap bevinden zich ook personen die een terroristische dreiging kunnen vormen. Zo werd in juni 2025 een 36-jarige man opgepakt op verdenking van bedreiging met een terroristisch misdrijf.⁵⁷ De man is een bekend figuur binnen een Nederlandse rechts-extremistische organisatie.

In augustus 2025 werd een 24-jarige man aangehouden naar aanleiding van een ambtsbericht van de AIVD. Na zijn aanhouding zijn in zijn woning meerdere vuurwapens en munitie gevonden. Het Openbaar Ministerie verdenkt hem van verboden wapenbezit. De man heeft een leidende rol binnen een Nederlandse rechts-extremistische groepering.⁵⁸

Rechts-extremistische groepen in Nederland klein, maar met een relatief groot bereik

De rechts-extremistische beweging in Nederland bestaat uit een los netwerk van groeperingen en personen. Dergelijke groeperingen hebben meestal een kern van tientallen actieve leden, maar online bereiken zij vaak duizenden personen met uitschieters naar enkele honderdduizenden tot meer dan een miljoen. In andere West-Europese landen zijn de verhoudingen tussen actieve leden en hun bereik vergelijkbaar, al kunnen absolute aantallen hoger liggen in landen met meer inwoners. Rechts-extremistische groeperingen rekruteren onder verschillende doelgroepen, zoals bijvoorbeeld studenten. Sommige groepen slagen erin een gematigder imago uit te stralen en dienen als voorportaal voor extremere clubs. Rechts-extremisten hebben sinds enkele jaren meer internationale contacten en er worden internationale netwerken gevormd die zich steeds zichtbaarder profileren. Zowel

rechts-extremistische Nederlandse groeperingen als individuen sluiten regelmatig aan bij internationale activiteiten en evenementen in andere Europese landen, en vice versa.⁵⁹

Om de fysieke weerbaarheid van het ‘blanke ras’ te vergroten en te beschermen, organiseren rechts-extremisten zomerkampen, survivaloefeningen en vechtsporttrainingen en -evenementen. Daarnaast heeft een enkele Nederlandse rechts-extremistische groep een straatpatrouille gelopen.⁶⁰ Dergelijke activiteiten vinden plaats binnen de eigen groep, in samenwerking met andere Nederlandse groeperingen of binnen hun internationale netwerk. Zo vochten verschillende leden van Active Clubs uit Nederland, Zweden, Tsjechië en Frankrijk, net als leden van een andere Nederlandse rechts-extremistische organisatie, in juli 2025 op een rechts-extremistisch vechtsportevent dat georganiseerd werd in Nederland.⁶¹

Rechts-extremisme binnen Defensie

Defensie blijft een aantrekkingskracht uitoefenen op rechts-extremisten vanwege onder meer de discipline, masculiniteit en militaire trainingen. Binnen Defensie zijn zowel personen werkzaam met rechts-extremistisch gedachtegoed, als personen waarbij eerder sprake is van meeloopgedrag, ernstige normvervaging en ‘foute humor’. Dat personen die wapentraining krijgen en toegang hebben tot wapens dergelijk gedachtegoed aanhangen is zorgwekkend, maar er gaat momenteel zeer waarschijnlijk geen geweldsdreiging vanuit. Hun aanwezigheid binnen de defensieorganisatie draagt wel bij aan het risico dat rechts-extremistisch gedachtegoed binnen Defensie wordt genormaliseerd en dat andere bevolkingsgroepen het slachtoffer worden van racistische, antisemitische en andere discriminerende uitingen.

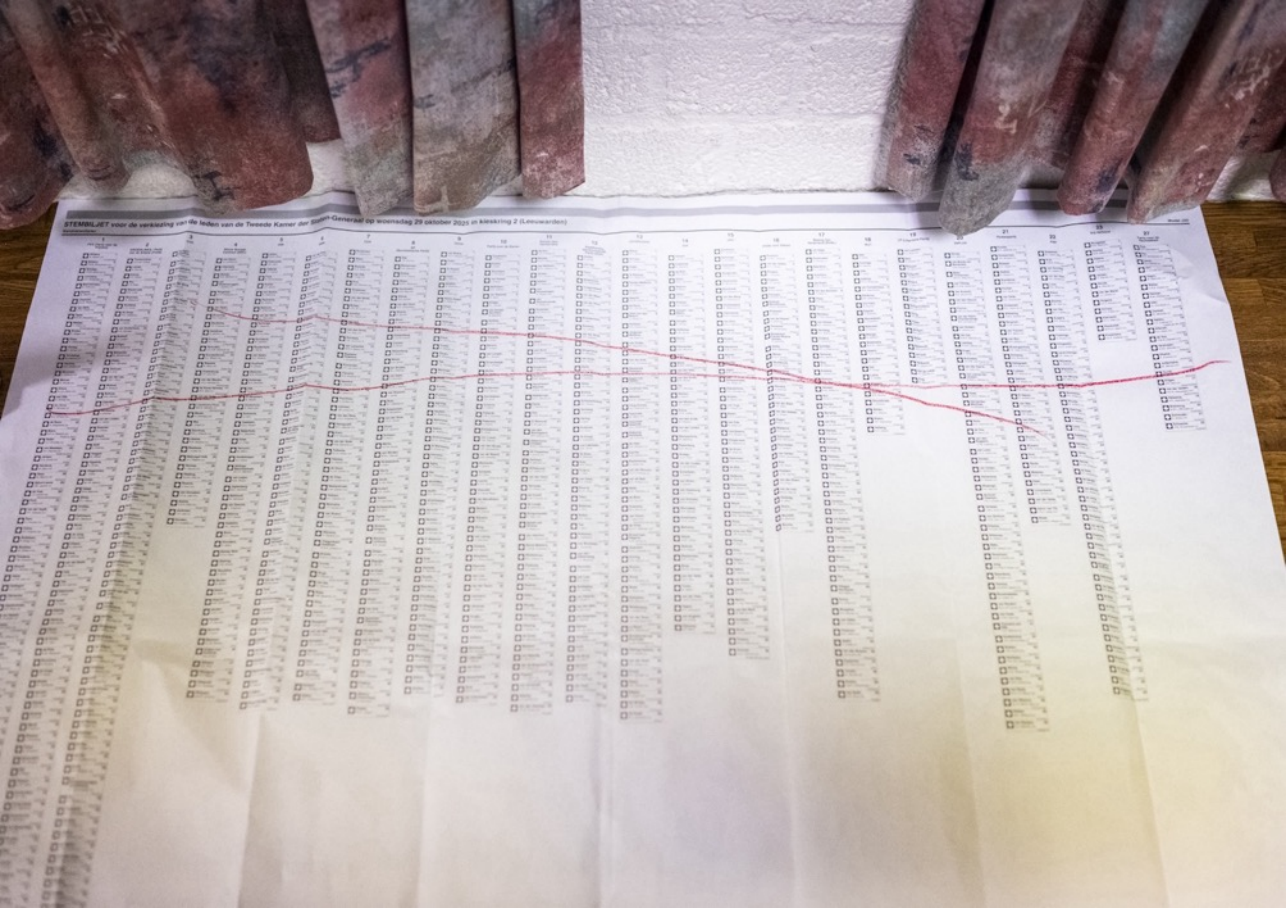
Er zijn geen indicaties dat rechts-extremisten netwerken vormen binnen de krijgsmacht. Wel zijn enkele (aspirant-)defensiemedewerkers actief in rechts-extremistische netwerken buiten Defensie. Voor het merendeel speelt de betrokkenheid zich online af. Een klein deel neemt echter ook deel aan of ontplooit zelf rechts-extremistische fysieke activiteiten en bijeenkomsten. Hierbij is er een risico dat zij anderen wapenvaardigheden bijbrengen.

Rechts-extremistische invloeden kunnen leiden tot geweld in de samenleving

Rechts-extremisten die zich richten op het normaliseren van hun gedachtegoed delen online desinformatie en complottheorieën en mengen zich actief in maatschappelijke discussies. Ze organiseren borrels en lezingen, plakken stickers en posters, tonen spandoeken en organiseren demonstraties of sluiten aan bij demonstraties die gaan over onderwerpen die hun gedachtegoed raken.⁶² Met name in het migratiedebat pogen rechts-extremisten het gedachtegoed over omvolking en remigratie te normaliseren. Daarbij spelen ze in op zorgen en angsten die leven binnen bepaalde delen van de bevolking. Ze zijn aanwezig bij protesten tegen opvanglocaties voor asielzoekers en anti-immigratieprotesten en mengen zich voorafgaand aan dergelijke protesten actief in het online debat. Dit kan een aanjagend en opruiend effect hebben op het verloop van dergelijke protesten en mogelijk ook resulteren in extremistische daden door aanwezigen, waaronder bedreiging, brandstichting en geweld⁶³, zoals tijdens de anti-immigratiedemonstratie in Den Haag op 20 september 2025. Deelnemers aan de betoging pleegden geweld tegen de politie en journalisten, vernielden het partijkantoor van D66 en probeerden het Binnenhof te bestormen. Naast rechts-extremisten kunnen ook

personen zonder coherent extremistisch gedachtegoed onder invloed van rechts-extremisten of radicaal-rechtse actoren overgaan tot geweld.

Het rechts-extremistische geweld tijdens anti-immigratiebetogingen is mede het gevolg van het steeds gangbaarder worden van rechts-extremistisch gedachtegoed in de samenleving.⁶⁴ Door deze normalisering voelen personen zich vrijer om hun rechts-extremistische denkbeelden te uiten in publieke ruimten. Dit uit zich tijdens protesten in rechts-extremistische symboliek zoals Hitlergroeten, prinsenvlaggen en NSDAP-truien, maar kan dus ook leiden tot rechts-extremistisch gemotiveerd geweld. Geweld, intimidatie van (ideologische) tegenstanders en rechts-extremistische, racistische en xenofobe uitingen ondermijnen de democratische rechtsorde. Hierbij spelen ook uitingen en gedragingen van bekende personen of politici een rol. Het legitimeert extremistische overtuigingen, ook wanneer politici zelf geweld afkeuren.⁶⁵

Veilige en eerlijke verkiezingen zijn essentieel onderdeel van de democratische rechtsorde. Anti-institutioneel extremisten keren zich af tegen die democratische rechtsorde. Een zeer klein deel is daadwerkelijk bereid geweld te gebruiken.

Hoofdstuk 3

Anti-institutioneel terrorisme en extremisme

Een zeer klein deel van de anti-institutioneel extremisten is bereid en in staat om terroristisch geweld te gebruiken. Deze dreiging is voorstelbaar en tevens onvoorspelbaar. Vaak is de ernst van hun geweldsintenties lastig in te schatten en kan een veelvoud aan factoren, waaronder persoonlijke triggers, een geweldsmotiverende rol spelen. De aanhoudingen van anti-institutioneel extremisten in 2024 en 2025 hebben de potentiële geweldsdreiging niet geheel weggenomen. Daarnaast kunnen agressie, bedreigingen en intimidaties vanuit de bredere anti-institutioneel extremistische beweging het functioneren van het openbaar bestuur en democratische rechtsorde ondermijnen.

Klein deel anti-institutioneel extremisten is bereid tot geweld tegen ‘kwaadaardige elite’

Het extremistische deel van de anti-institutionele beweging in Nederland gelooft in de complottheorie dat een kwaadaardige elite samenspannt tegen de burger en die onderdrukt, uitbuit of zelfs vermoordt. Deze elite zou zich niet alleen binnen de overheid bevinden, maar ook binnen andere instituties, zoals de media, de wetenschap en de wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht. Met een ‘verborgen agenda’ en geënceneerde crises zou de kwaadaardige elite uit zijn op totale wereldcontrole. Aanhangers van het kwaadaardige-elite-narratief plaatsen allerlei actuele (inter)nationale en lokale gebeurtenissen binnen dit wereldbeeld, van de Oekraïne-oorlog tot beslissingen van burgemeesters en wethouders. Een specifiek Nederlands voorbeeld van het plaatsen van gebeurtenissen binnen hun wereldbeeld is de reactie vanuit de anti-institutioneel extremistische scene op de arrestatie van een invloedrijke anti-institutioneel extremistische aanjager en advocaat in juni 2025. Hierover gaat de complottheorie rond dat hij slachtoffer is van de kwaadaardige elite en is aangehouden omdat hij een rechtszaak voert tegen verantwoordelijken voor het coronabeleid.

Het complot over het bestaan van een kwaadaardige elite vormt het overkoepelende narratief binnen het anti-institutioneel extremisme. Daarnaast bestaan er verschillende subnarratieven die elk hun eigen invulling geven aan het vijandbeeld. Prominente subnarratieven binnen het anti-institutioneel extremisme zijn die van de soevereinen⁶⁶, de vermenging van spiritualiteit met het kwaadaardige-elite-narratief⁶⁷ en satanisch ritueel kindermisbruik.⁶⁸ De verschillende subnarratieven zijn echter niet vastomlijnd en kunnen elkaar overlappen en versterken.⁶⁹ Ook wisselden personen in de afgelopen jaren meermaals van invalshoek. Deze verandering lijkt vaak meer ingegeven door het aangaan van nieuwe sociale contacten of meer in het algemeen sociale of praktische, dan door verdere uitkristallisering van hun persoonlijke opvattingen.

De overtuiging dat een kwaadaardige elite bewust de samenleving schaadt, leidt bij bepaalde aanhangers van het anti-institutioneel extremisme tot sterke (existentiële) crisisgevoelens. Soms krijgt dit crisisbesef een religieuze of spirituele lading, met het idee van een naderende eindstrijd tussen goed en kwaad.⁷⁰ Ondanks de aanwezigheid van deze sterke crisisgevoelens, is het overgrote deel van de anti-institutioneel extremistische beweging in Nederland niet gewelddadig. Sommigen treffen voorbereidingen op een aanstaande crisis of oorlog met de elite, bijvoorbeeld door middel van preppen.⁷¹ Een zeer klein deel van de anti-institutioneel extremisten in Nederland heeft wel gewelddadige intenties en sluit een offensieve aanpak niet uit: zij geloven nu al in oorlog te zijn met de kwaadaardige elite en zien gewelddadige confrontatie daarom als legitiem.⁷² In een rechtszaak tegen geweldsbereide soevereinen komt bijvoorbeeld een verdachte naar voren die een landelijk netwerk aan crisisposten had ingericht. Naar buiten toe presenteerde hij zich als alternatieve hulpdienst in het geval van een crisis, maar tegelijkertijd sprak hij met een select gezelschap over burgerarresten en het 'verlammen van de overheid'. De man wordt vervolgd van het voorbereiden en trainen voor het plegen van terroristische misdrijven, zoals het arresteren van overheidsfunctionarissen.⁷³

De voortdurende crisistoestand die geweldsbereide anti-institutioneel extremisten ervaren, en het steeds fantaseren over het confronteren van de elite, kan de weg effenen naar geweld. Wetenschappelijke studies tonen het geweldsmotiverende karakter van complottheorieën aan. Daaruit blijkt dat hoe sterker mensen geloven in (kwaadaardige) complotten, hoe meer ze geneigd zijn geweld goed te praten, te faciliteren of te gebruiken.⁷⁴ Dat beeld wordt bevestigd door de ervaringen die binnen- en buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten hebben met geweld door anti-institutioneel extremisten.⁷⁵ Naast het vijandbeeld en de crisisgevoelens kunnen ook angst, rancune, persoonlijke crises of psychische problemen een geweldsmotiverende rol spelen.

Omdat de kwaadaardige elite als belangrijkste vijand wordt gezien, uit de geweldsdreiging zich waarschijnlijk meer in kleinschalige geweldsincidenten gericht op (vertegenwoordigers van) instituties en specifieke objecten. Omdat er veelal sprake is van kleinschalige groepsvorming met een regionale of lokale focus, is dit deels ook terug te zien in hun doelwitselectie: hun geweldsintenties of bedreigingen richten zich naast personen met (inter-)nationale bekendheid ook op burgemeesters, wethouders, gemeenteambtenaren, politieagenten of deurwaarders uit hun directe omgeving. De dreiging uit zich waarschijnlijk minder snel in grootschalige terroristische aanslagen op willekeurige burgers met het doel angst aan te jagen.

Deel van geweldsbereide anti-institutioneel extremisten heeft middelen om aanslagen te plegen

Binnen de bredere anti-institutionele extremistische beweging in Nederland is er vrijwel geen sprake van formele organisatiestructuren en ontbreekt het aan centraal leiderschap of een gedeelde visie op hoe de wereld eruit zou moeten zien. Wel zijn er diverse aanjagers die bijvoorbeeld lezingen organiseren, cursussen geven of pseudo-juridische diensten aanbieden. Interacties met soortgelijke bewegingen in het buitenland zijn beperkt en samenwerking is afwezig.

Bij geweldsbereide anti-institutioneel extremisten vindt het radicaliseringsproces veelal individueel plaats, maar ook binnen kleine, informele groepen met gelijkgestemden. Zij zijn afkomstig uit diverse maatschappelijke klassen, het overgrote deel is ouder dan vijfenveertig jaar en ze zijn relatief sterk vertegenwoordigd in ruraal Nederland. Interactie met gelijkgestemden gebeurt veelal online, maar in sommige gevallen ontstaat fysieke groepsvorming, in kleine, vaak lokaal verankerde kringen. Door het beperkte organisatievermogen van deze groepen en het ontbreken van centraal leiderschap of een gedeelde agenda, is de kans op grootschalig of gecoördineerd geweld beperkt. Desondanks kunnen geweldsfantasieën of bepaalde triggers, zoals verlies van werk, woning of scheiding van partner, individuen of kleine groepjes onder bepaalde voorwaarden aanzetten tot geweld.

Een deel van de geweldsbereide anti-institutioneel extremisten in Nederland beschikt naast de intentie tevens over de capaciteiten om een gewelddadige dreiging te kunnen vormen. Zij hebben vaak meer kennis over én vaardigheid in het gebruik van gewelddadige middelen dan andere extremisten. Veel van hen hebben een fascinatie voor wapens en oefenen actief met het gebruik ervan. Vaak hebben zij een breed arsenaal aan (legale) wapens, zoals messen, wapenstokken, kruisbogen en luchtdrukwapens. De luchtdrukwapens waarover zij beschikken kunnen op korte en middellange afstand dodelijk zijn. Daarnaast trachten enkelen om illegale vuurwapens te kopen.

Aanhoudingen nemen terroristische dreiging niet geheel weg, ook spontane geweldsincidenten blijven

In zowel 2024 als 2025 zijn er anti-institutioneel extremisten aangehouden op verdenking van onder meer het voorbereiden van een terroristisch misdrijf en deelname aan een terroristische organisatie. Bij deze aanhoudingen zijn wapens, munitie en mogelijk explosieven aangetroffen. Enkele verdachten zouden de intentie hebben om geweld te plegen tegen instituties of overheidsfunctionarissen.⁷⁶ De aanhoudingen en bewapening bevestigen dat een klein deel van de anti-institutioneel extremistische beweging potentieel geweld kan plegen. De recente aanhoudingen nemen deze dreiging niet geheel weg.

Op 28 november heeft de rechter geoordeeld ten aanzien van de groep die in 2024 was aangehouden dat er geen sprake was van een terroristische organisatie, maar wel van een criminele organisatie. Een deel van de groep is veroordeeld voor lidmaatschap hiervan. De rechtbank oordeelde ook dat deze organisatie opruide tot een terroristisch misdrijf. Door te pleiten voor lokale milities en

burgerarresten konden anderen bewogen worden tot het daadwerkelijk overgaan tot bewapening en fysiek geweld.⁷⁷ Een deel van de groep werd daarnaast veroordeeld voor verboden wapenbezit.⁷⁸

Hiernaast leidt anti-institutioneel gedachtegoed bij sommigen ook tot spontane, niet voorbereide geweldsuitingen. Dit vindt voornamelijk plaats wanneer anti-institutioneel extremisten in aanraking komen met vertegenwoordigers van de overheid. Er is bijvoorbeeld een bredere groep van enkele duizenden soevereinen die weigert betalingsverplichtingen aan de overheid, maar soms ook aan private bedrijven, te voldoen. Dit kan leiden tot financiële problemen. Daarnaast schrijven sommigen zichzelf en gezinsleden uit bij gemeenten of halen zij hun kinderen van school. Ook aanhangers van het subnarratief over satanisch misbruik komen in aanraking met overheidsvertegenwoordigers, bijvoorbeeld bij scheidingen of betrokkenheid van jeugdzorg. Wanneer instanties in aanraking komen met deze groepen kan dit gepaard gaan met bedreigingen, intimidatie, doxing en geweld tegen deurwaarders, politieagenten, jeugdzorgmedewerkers of andere ambtenaren.⁷⁹

Binnen de bredere anti-institutioneel extremistische beweging is professionele en doelgerichte rekrutering beperkt. Wel hebben veel anti-institutioneel extremisten een grote zendingsdrang die ze zowel in hun privéomgeving als online laten gelden. Hierbij verwijzen ze onder andere naar online groepen en soms vrij professioneel ogende alternatieve mediaplatformen waar ‘onwetenden’ meer informatie zouden kunnen krijgen. Hier verspreiden anti-institutioneel extremisten systematisch mis- en desinformatie en complottheorieën. Een zeer klein deel van de politici speelt in sommige gevallen een rol in het verspreiden van deze theorieën en desinformatie, met name binnen alternatieve mediakanalen.

Anti-institutionele complottheorieën versterken institutioneel wantrouwen en vijandbeelden en legitimeren soms (impliciet) geweld. Dit draagt eraan bij dat onder meer politici, wetenschappers en journalisten te maken krijgen met bedreiging, intimidatie en geweld.⁸⁰ Nederlandse voorbeelden van de afgelopen jaren zijn de dreigingen tegen toenmalig premier Rutte en diverse ministers, Kamerleden, burgemeesters, wetenschappers en journalisten.⁸¹ Een groot deel van de bedreigingen is te herleiden tot anti-institutioneel extremisten.⁸² Bedreigingen en agressie tegen ambtsdragers ondermijnen het functioneren van het openbaar bestuur en instituties en daarmee de democratische rechtsorde.⁸³

Links-extremisten zetten doorgaans geen gewelddadige middelen in ter ondersteuning van hun acties. Wanneer zij dit wel doen gaat het bijvoorbeeld om geweld bij verzet tegen een aanhouding.

Hoofdstuk 4

Links-extremisme en dierenrechtstremisme

Het georganiseerde links-extremisme is in Nederland al langere tijd gefragmenteerd, klein in omvang en ideologisch divers. De geweldsbereidheid is binnen zowel de links-extremistische beweging als de dierenrechtenbeweging beperkt en lijkt ook niet toe te nemen. Wel zijn enkele acties over met name het Israëlisch geweld tegen Palestijnen harder geworden dan in voorgaande jaren. Daarbij gaat het om vandalisme, intimidatie of doxing.

Sommige acties van links-extremisten worden harder

De links-extremistische scene in Nederland bestaat voornamelijk uit anarchisten en communisten. Personen en groepen uit binnen- en buitenland vinden elkaar met name op thema's als het geweld in Gaza en antimilitarisme, gevolgd door het klimaat, vluchtelingen, woningnood en rechts-extremisme.⁸⁴ Bij de verschillende links-extremistische groepen heerst een uitgesproken pro-Palestijns sentiment, waarbij westerse landen soms als medeplichtig worden gezien aan het leed in Gaza. Sommige groepen plaatsen dit binnen een anti-imperialistische agenda waarbij ze Israël en de Verenigde Staten per definitie als kwade actoren zien.⁸⁵

Binnen de links-extremistische beweging als geheel neemt de bereidheid om geweld te gebruiken op dit moment niet toe. Het merendeel van de scene uit zich op activistische wijze. Links-extremisten sluiten bijvoorbeeld aan bij pro-Palestinademonstraties. Bij deze demonstraties kan sprake zijn van felle uitingen, waarin niet alleen het handelen van de staat Israël wordt bekritiseerd, maar ook het bestaansrecht van Israël ter discussie wordt gesteld. Soms wordt gewelddadig verzet tegen de staat Israël goedgekeurd, waaronder het geweld van organisaties die op de terrorismelijst van de Europese Unie staan.

Grotere geweldsbereidheid in omringende landen

De linkse actiescene is in andere landen vaak radicaler dan in Nederland, waarbij links-extremisten sneller geneigd zijn om geweld te gebruiken dan hier. In Duitsland claimden anarchisten in september bijvoorbeeld de sabotage van het stroomnet in Berlijn, waardoor 40.000 huishoudens zonder elektriciteit kwamen te zitten. En eind juli eisten ze brandstichtingen op langs een spoorlijn. In juni brachten demonstranten in België voor een miljoen euro schade toe aan een defensiebedrijf.⁸⁶ In de afgelopen jaren zijn personen

afkomstig uit het buitenland in toenemende mate onderdeel gaan uitmaken van de Nederlandse scene. Radicalere buitenlandse activisten kunnen zich afkeren van de – in hun ogen gematigde – Nederlandse protestcultuur, en op zoek gaan naar gelijkgestemden.⁸⁷ Dit heeft echter niet geleid tot een toegenomen geweldsbereidheid in Nederland.

Sommige links-extremisten en radicale personen binnen de pro-Palestina beweging maken zich, uit protest over met name het geweld in Gaza, vaker dan afgelopen jaren schuldig aan vandalisme en intimidatie. Er vonden in de afgelopen maanden vernielingen plaats bij instellingen, bedrijven of overheden, vanwege hun vermeende betrokkenheid bij Israël's handelen tegen de Palestijnse bevolking.⁸⁸ Bij de woning van een medewerker van het Centrum voor Informatie en Documentatie Israël (CIDI) zijn stickers geplakt.⁸⁹ Vernielingen en intimidaties kunnen toenemen door aanhoudende gevoelens van onrechtvaardigheid over het menselijk leed in Gaza en de overtuiging dat de Nederlandse overheid of bedrijven onvoldoende actie ondernemen om het te helpen stoppen. Ook de uitbreiding van het defensieapparaat om te voldoen aan de nieuwe NAVO-norm, kan bijdragen aan grotere actiebereidheid onder links-extremisten, waaronder vernielingen en sabotage.

Er kan in Nederland niet worden gesproken van een terroristische geweldsdreiging uit links-extremistische hoek, omdat er hoogstens sprake is van intimidatie of zaakschade. Het gebruik van zwaar en op mensenlevensgericht geweld is vooralsnog taboe.

Dierenrechtenextremisme blijft zeldzaamheid in Nederland

Gewelddadige extremistische acties door dierenrechtenextremisten komen in Nederland vrijwel niet voor. Enkele uitzonderingen daargelaten is van geweldsintenties binnen de dierenrechtenbeweging geen sprake. De beweging uit zich geruime tijd hoofdzakelijk activistisch, bijvoorbeeld door gewelddoos te demonstreren. In enkele gevallen wordt hierbij de wet overtreden, bijvoorbeeld bij het heimelijk maken van videobeelden in stallen of slachthuizen. Dergelijke acties kunnen intimiderend overkomen, met name wanneer ze worden uitgevoerd bij bedrijven die grenzen aan privé-woningen.⁹⁰

Een brand bij een kippen-slachterij in juni vormt hierop mogelijk een uitzondering. Negen vrachtwagens en een bestelwagen gingen in vlammen op.⁹¹ Er zijn aanwijzingen voor brandstichting. Het logo van een internationale actiegroep is op het terrein aangetroffen, maar de actie is nog niet opgeëist en de naam van de groep is vrijelijk te gebruiken. Eind juni eiste dezelfde actiegroep de bekladding op van een stal van een gedeputeerde in Gelderland, vanwege zijn rol in het provinciale wolvenbeleid.⁹² Eind augustus is een man aangehouden voor het dreigen met brandstichting bij het partijkantoor van de BoerBurgerBeweging (BBB).⁹³ Vergelijkbare incidenten hebben in het verleden niet geleid tot een opleving van dierenrechtenextremisme in Nederland en naar verwachting zal dat ditmaal ook niet gebeuren.

Er zijn grote zorgen over de snelle online radicalisering van jongeren. Veiligheidspartners maken zich zorgen over de toename van jonge jongens in radicale milieus.

Themahoofdstuk

Alleen, maar gevaarlijk: de onvoorspelbaarheid van geïndividualiseerd terrorisme

De aard en ernst van terrorisme in Europa is de afgelopen decennia sterk veranderd. Radicaliseringsprocessen, het gedachtegoed dat mensen aanhangen en het plegen van aanslagen worden steeds meer een individuele aangelegenheid. Toenemende online radicalisering is daarvoor een van de belangrijkste oorzaken.

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de gevolgen van deze online radicalisering voor de aard en dreiging van terrorisme en extremisme in Nederland en Europa. Specifiek wordt ingegaan op de individualisering van radicaliseringsprocessen, gedachtegoed en geweldpleging.

Toenemend belang online netwerken

Een aantal decennia geleden kwamen personen met extremistische overtuigingen nog vrijwel uitsluitend fysiek bij elkaar; momenteel radicaliseren aanhangers van extremistisch en terroristisch gedachtegoed grotendeels of zelfs uitsluitend online.⁹⁴ Op openbare sociale media, in besloten chatgroepen en op *gaming*-platformen komen individuen buiten het zicht van ouders, leerkrachten of leeftijdsgenoten⁹⁵ gemakkelijker en op jongere leeftijd dan voorheen in aanraking met extremistisch gedachtegoed. Door sociale media hoeven gebruikers niet altijd naar extremistische content te zoeken, maar kunnen zij ook onbedoeld en zonder ideologische motivatie met deze content in aanraking komen.⁹⁶ Daarnaast kunnen zij onderdeel worden van online netwerken van gelijkgestemden, waar zij soms zelf extremistische content produceren en verspreiden, hetgeen weer bijdraagt aan de radicalisering van anderen.⁹⁷

Daarmee verandert de rol van centraal geleide terroristische organisaties. Deze terroristische groepen dragen nog altijd bij aan de geweldsdreiging in Europa, maar daarnaast spelen fluide onlinenetwerken van individuen of kleine groepen een steeds belangrijkere rol bij radicaliseringsprocessen. Deze ontwikkeling wordt al zeker een jaar of tien waargenomen bij het jihadisme en meer recent binnen rechts-extremistische bewegingen en bij anti-institutioneel extremisten.⁹⁸ Terroristische organisaties zetten steeds meer in op het verspreiden van propaganda, kennis en contacten om mensen in Europa te inspireren of te stimuleren tot het plegen van geweld, in plaats van het aansturen van grote aanslagplots.

Propaganda wordt niet alleen verspreid door terroristische organisaties, maar ook steeds vaker gemaakt en gedeeld in decentrale onlinenetwerken van mensen met min of meer dezelfde doelen en strategieën. Binnen die netwerken kan kennis worden gedeeld, bijvoorbeeld handleidingen over wapens, doelwitselectie of strategieën, of kunnen personen of kleine groepen worden geïnspireerd tot het plegen van een aanslag. Organisaties hebben daarbij ook geen aansturende rol nodig, wanneer *influencers*,⁹⁹ *content creators*¹⁰⁰ en andere aanjagers online grote groepen mensen kunnen bereiken.¹⁰¹

Dat online contact en netwerken een steeds grotere rol spelen bij radicaliseringsprocessen, betekent echter niet dat offline contact niet meer van belang is. Binnen het jihadisme en rechts-extremisme is er soms sprake van een overgang van online naar offline contact.¹⁰² Bij de kleine groep geweldsberede anti-institutioneel extremisten spelen offline contacten nog steeds een belangrijke rol, onder andere door wantrouwen richting online communicatie.

Iedereen een eigen ideologie

Klassieke extremistische ideologieën bieden nog altijd inspiratie voor terroristisch geweld, maar de vrijwel onbegrensde online toegang tot extremistisch materiaal draagt daarnaast bij aan de individualisering en hybridisering van gedachtegoed. De laatste jaren neemt het aantal voorbeelden toe van incidenten van extreem of politiek geweld waarbij de ideologische component bij de daders gevarieerd, vaag, tegenstrijdig of haast onnavolgbaar is. Sterker nog, 65 procent van de aanslagen die in 2024 in het Westen zijn gepleegd, zijn niet toe te schrijven aan een groepering of specifieke ideologie. Dit komt deels door een gebrek aan informatie, maar lijkt ook te komen door onduidelijke ideologische motivaties.¹⁰³

Radicalisering vindt vrijwel altijd plaats door een combinatie van ideologische, psychologische en persoonlijke factoren, maar de invulling van de ideologie is deels aan het veranderen. In veel gevallen vermengen extremisten en terroristen religieuze en politieke overtuigingen met samenzwerings-theorieën, haat en persoonlijke grieven. Van daaruit construeren ze een nieuw persoonlijk wereldbeeld, dat sterk kan afwijken van 'klassieke' extremistische ideologieën.

Online radicalisering en de afname van het belang van hiërarchische organisaties en structuren dragen hieraan bij. Binnen losse online netwerken worden weliswaar propaganda en handleidingen verspreid, maar er zijn niet altijd vastomlijnde ideologische richtlijnen en instructies waar individuele deelnemers zich aan dienen te houden. Binnen zulke netwerken genieten mensen dan ook een grotere vrijheid om een persoonlijke ideologie te scheppen uit verschillende elementen en

wereldbeelden die op het internet te vinden zijn.¹⁰⁴ Individuen zoeken binnen verschillende ideologieën naar elementen die aan hun overtuigingen en grieven tegemoetkomen, daaraan betekenis verlenen en geweld legitimeren. Ook kunnen psychische of psychopathologische stoornissen een trigger zijn voor het plegen van een geweldsdaad.¹⁰⁵ De afgelopen jaren bleken diverse aanslagplegers te kampen met psychosociale problemen, waarbij niet altijd een duidelijk politiek, religieus of ideologisch motief aanwezig was.¹⁰⁶

Dat persoonlijke overwegingen steeds vaker een rol spelen bij radicaliseringsprocessen wil niet zeggen dat radicalisering plaatsvindt in een sociaal vacuüm. Individuen worden wel degelijk beïnvloed door ideeën en wereldbeelden die rondgaan binnen online netwerken en door interactie met anderen. Bepaalde thema's werken verbindend voor extremisten met verschillende overtuigingen. Antisemitisme, vrouwenhaat, een afkeer van lhbtq'ers of de vermeende aanval van 'woke' emancipatiebewegingen op traditionele normen en waarden van religie, gezin, volk en vaderland zijn hier voorbeelden van.¹⁰⁷ Verbinding kan ook worden gevonden in een afkeer van progressief gedachtegoed, wantrouwen jegens de overheid en aanverwante instituties of de nadruk op (zeer) masculiene ideeën.¹⁰⁸ Dit betekent niet dat extremisten met uiteenlopende overtuigingen gaan samenwerken. Wanneer bepaalde boodschappen vanuit verschillende extremistische stromingen worden uitgedragen, vergroot dat wel de kans op de bredere normalisering en maatschappelijke acceptatie van dergelijke onverzoenlijke denkbeelden.

Met name rechts-extremistische jongeren begeven zich daarnaast in onlinegroepen waarbinnen niet een klassieke extremistische ideologie, maar nihilistisch geweld en vernietiging de verbindende factoren zijn. Binnen deze online milieus wordt zeer gewelddadig beeldmateriaal gedeeld van onder andere rechts-terroristische en jihadistische aanslagen, executies, dierenmishandeling, massamoorden, *school shootings*, satanisme, verminking en seksueel geweld. Status en aanzien wordt in deze milieus bepaald door het vermogen te choqueren, anderen te beschadigen of het platform te vermaken met extreme, sadistische acties of beelden.¹⁰⁹ Aanslagplegers worden verheerlijkt als heiligen en leden van deze netwerken stoken elkaar op om gewelddadige aanslagen te plegen met een zo grote maatschappelijke impact om daarmee in de voetsporen te treden van eerdere aanslagplegers.¹¹⁰

Dan doe ik het wel alleen

Ten slotte is ook het plegen van een daadwerkelijke aanslag of het treffen van voorbereidingen daartoe steeds vaker een individuele daad. Sinds 2020 zijn terroristische aanslagen in Europa vrijwel uitsluitend gepleegd door alleenhandelende daders.¹¹¹ Dit zijn aanslagplegers die zijn geïnspireerd of gestimuleerd door extremistisch gedachtegoed, maar doorgaans niet handelen op directe instructies van of aangestuurd worden door terroristische organisaties.¹¹² Hoewel deze daders meestal handelen op eigen initiatief, staan zij online vaak wel in contact met gelijkgestemden met wie zij ideeën uitwisselen en aanslagmethoden bespreken.¹¹³ Het kan ook gaan om personen die in groepsverband willen opereren, maar door hun gedrag, gebrek aan sociale vaardigheden of psychische problemen worden gedwongen om een eventuele geweldsdaad alleen te plegen. Zo zijn er voorbeelden bekend van alleenhandelende personen die eerst probeerden om gezamenlijk een aanslag te plegen en pas zelfstandig toesloegen toen dit niet bleek te lukken. Zulke mensen kunnen wel prima gedijen in online netwerken.¹¹⁴

Door de individualisering van de daad is de ernst en waarschijnlijkheid van de terroristische dreiging de afgelopen jaren veranderd. Ten eerste hebben aanslagen door alleenhandelende daders meestal een kleinere impact. Alleenhandelende daders maken doorgaans gebruik van eenvoudig te verkrijgen aanslagmiddelen, zoals een steekwapen of een voertuig. Aanslagen zijn daardoor meestal minder complex en minder grootschalig van aard, en er vallen gemiddeld relatief minder slachtoffers dan bij door terroristische organisaties aangestuurde aanslagen. Vaak zijn aanslagen gericht op soft-targets en low-profile doelwitten, omdat die eenvoudiger te raken zijn. Meer dan eens kopiëren ze de *modus operandi* van eerdere aanslagplegers, zoals het gebruik van simpele steekwapens of het plegen van aanslagen met voertuigen.

Tegelijkertijd is het waarschijnlijker dat dergelijke aanslagen succesvol uitgevoerd worden. Autoriteiten kunnen aanslagplannen van alleenhandelende daders veelal moeilijker onderkennen dan aanslagen die door meerdere mensen worden opgezet, omdat er vaak sprake is van een korte voorbereidingstijd en er geen of weinig communicatie over de geweldsplannen met anderen plaatsvindt.¹¹⁵ Alleenhandelende daders slagen er dan ook gemiddeld vaker in daadwerkelijk een aanslag te plegen dan groepen.¹¹⁶

Dreiging terrorisme onvoorspelbaarder en lastiger te onderkennen

Doordat personen radicaliseren binnen een omgeving van fluïde online netwerken waar terroristische organisaties geen leidende rol hebben, is het radicaliseringsproces en het besluit tot overgaan op een geweldsdaad steeds vaker een individuele aangelegenheid. Het is daardoor soms moeilijker geworden om aanslagen tijdig te onderkennen en te voorkomen. Dit komt enerzijds door de snelheid waarmee mensen radicaliseren of overgaan tot een geweldsdaad. Maar anderzijds doordat online radicalisering zich voltrekt in een geïsoleerde omgeving, waardoor signalen van extremisme door de sociale omgeving niet hoeven te worden opgemerkt.

Hoewel mensen steeds vaker online radicaliseren, betekent dat niet dat er geen wisselwerking bestaat met de offline wereld. Hoe vatbaar iemand is voor extremistisch gedachtegoed hangt niet alleen af van algoritmes, maar ook van persoonlijke keuzes, voorkeuren en omstandigheden in de fysieke wereld. Het kan hierbij gaan om problemen thuis of op school, een verleden van criminaliteit of problematiek van psychische of psychosociale aard.¹¹⁷ Wanneer persoonlijke omstandigheden op het pad naar extremisme zwaarder wegen, wordt het lastiger om te voorspellen wie, wanneer en waarom overgaat tot geweld.

Deze onvoorspelbaarheid wordt versterkt doordat de motieven om al dan niet over te gaan op geweld ook onduidelijker worden. Extremisten worden vaker gedreven door een mengelmoe van persoonlijke en maatschappelijke grieven en ideologische kenmerken; soms vormt geweldslust zelf of de hang naar (online) status die via geweld kan worden verkregen, de drijfveer om geweld te gebruiken. Geweldsdaden kunnen vervolgens gelegitimeerd worden door een samenraapsel aan ideologische flarden. Wanneer geweldsbereide personen niet passen binnen bestaande ideologische kaders, is het

moeilijker in te schatten óf en in hoeverre er sprake is van extremistische denkbeelden. Hiermee ontstaat het risico dat signalen van radicalisering worden gemist en potentiële aanslagplegers niet als extremisten of terroristen worden herkend. Dit kan gevolgen hebben bij het voorkomen van daadwerkelijk geweld, maar ook voor de preventie omdat het lastiger is om te bepalen of mensen bijvoorbeeld opgenomen moeten worden in de persoonsgerichte aanpak.

Bijlage 1

Overzicht van terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning

Het onderstaande biedt een overzicht van de belangrijkste terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning in Europa (die bekend geworden zijn) na 11 december 2024. Veroordelingen voor dergelijke delicten zijn niet meegenomen in het overzicht, omdat deze raken aan eerdere arrestaties in het verleden en niet tekenend hoeven te zijn voor het actuele dreigingsbeeld. Het overzicht geeft een goede indicatie maar geen compleet beeld. Een deel van de arrestaties is nog niet in de openbaarheid en wordt niet in dit DTN benoemd. Niet alle arrestaties zullen uitmonden in veroordelingen voor terrorisme. Daarnaast kunnen er aanslagen of arrestaties plaatsvinden waarbij pas later in het onderzoek een terroristisch motief duidelijk wordt. In geval van aanslagen zijn datum en plaats van handeling **vet/rood** aangeduid.

Mei 2025

- **Duitsland.** Een 35-jarige man steekt vijf mensen neer bij een uitgaansgelegenheid. De uit Syrië afkomstige verdachte was volgens het Duitse OM waarschijnlijk lid van ISIS en eerder in Syrië voor de organisatie actief zijn geweest. Hij zou een jihadistisch motief voor de aanslag in Duitsland hebben gehad.
- **Frankrijk.** Een 53-jarige man schiet zijn Tunesische buurman dood en verwondt een Turkse buurman. Op zijn sociale media worden racistische posts gevonden, het Franse OM behandelt de moord als terrorisme.

Juni 2025

- **Polen.** In Polen is een 19-jarige man gearresteerd wegens het plannen van een aanslag met een rechts-terroristisch motief. Twee medeverdachten zijn al in april 2025 aangehouden. De drie zouden veel informatie hebben verzameld over explosieven en vuurwapens en hebben getraind met wapens en tactieken. Het is onbekend of er een concreet doelwit was.

- **Nederland.** Acht personen zijn aangehouden voor onder meer verdenking van deelname aan een terroristische organisatie en het overtreden van de Wet wapens en munitie. Bij een aantal zijn ook gevaarlijke stoffen gevonden. Een groot deel van de aangehouden personen zou deel uitmaken van een anti-institutioneel extremistisch netwerk. In dit onderzoek zijn ook in oktober en november nog aanhoudingen verricht.
- **Portugal.** Portugese veiligheidsdiensten hebben zes mannen aangehouden op verdenking van lidmaatschap van een terroristische organisatie en het voorbereiden van een aanslag. De zes hangen een anti-institutioneel en extreemrechts gedachtegoed aan. Zij waren voornemens om door middel van aanslagen gericht tegen de overheid de staat omver te werpen.
- **Frankrijk.** Een 17-jarige is opgepakt op verdenking van het voorbereiden van aanslagen uit naam van ISIS op gebedshuizen, waaronder synagogen, seksshops en evenementen. De plannen zouden in voorbereidende fase zijn.
- **Frankrijk.** Een 15-jarig meisje is opgepakt. De recent bekeerde zou gefascineerd zijn door bekende jihadisten en samen met een in juli opgepakte man aanslagen hebben voorbereid.
- **Tsjechië.** Vijf tieners zijn opgepakt op verdenking online geradicaliseerd te zijn door ISIS. Twee van hen worden verdacht van het proberen te plegen van een aanslag bij een synagoge. Hun poging om hier brand te stichten mislukte. Bij huiszoekingen werden ook steekwapens en gaspistolen gevonden.
- **Polen.** Een 17-jarige ISIS-sympathisant is opgepakt op verdenking van het voorbereiden van een aanslag. Hij verzamelde informatie over (het verkrijgen van) wapens en had een lijst met mogelijke doelwitten.

Juli 2025

- **Frankrijk.** Een 18-jarige jongen is vlak bij een middelbare school gearresteerd met twee messen in zijn tas. Volgens de autoriteiten was de jongen voornemens om personen, mogelijk vrouwen, neer te steken. Hij handelde waarschijnlijk vanuit 'Incel' gedachtegoed en wordt verdacht van terroristische misdrijven.
- **Oostenrijk.** Een 18-jarige ISIS-aanhanger is opgepakt op verdenking van het voorbereiden van een aanslag. Hij zou online hebben gezocht naar manieren om een bom te maken en meerdere 'westerse' doelwitten op het oog hebben. Hij werd als 16-jarige al veroordeeld voor het voorbereiden van een aanslag.
- **Frankrijk.** Een 20-jarige ISIS-aanhanger is opgepakt op verdenking van het voorbereiden van een aanslag op 'joden en ongelovigen'. Dit zou hij samen hebben gedaan met een in juni opgepakt minderjarig meisje.
- **Noorwegen.** De Noorse veiligheidsdiensten hebben een aanslag door minderjarigen verijdeld. Er is geen informatie bekend gemaakt over mogelijk motief of doelwit.

Augustus 2025

- **Frankrijk.** Begin augustus zijn een 15- en een 17-jarige ISIS-aanhanger opgepakt. Ze stonden online met elkaar in contact en hadden het ook over het mogelijk plegen van een aanslag. Als doelwitten spraken ze over synagogen of de Eiffeltoren. Op het darkweb zochten ze naar wapens.

- **Oostenrijk.** Een 13-jarig meisje dat vastzit op verdenking van het voorbereiden van een terroristisch misdrijf heeft in de psychiatrische instelling waar zij zit een verzorger aangevallen met een keukenmes. Na haar bekering tot de islam zou het meisje online zijn geradicaliseerd. De verzorger raakte gewond. Het motief is onduidelijk, vanwege de minderjarigheid zal geen vervolging plaatsvinden.
- **Noorwegen.** Een 18-jarige Noor van Duitse komaf een 34-jarige vrouw vermoord die van origine uit Ethiopië komt. Zij is met een mes om het leven gebracht. De man was een bewoner van de zorginstelling waar de vrouw werkzaam was. De man handelde mogelijk vanuit een rechtsterroristisch motief. Na zijn arrestatie zou de verdachte verklaard hebben dat hij een politiek motief had en dat hij nog meer mensen kwaad wilde doen. Hij was eenmaal eerder in beeld gekomen bij de veiligheidsdiensten vanwege extreemrechtse uitlatingen.

September 2025

- **Duitsland.** In Essen heeft een 17-jarige leerling uit Kosovo een lerares neergestoken. Zij is hierbij zwaargewond geraakt. De dader probeerde na het incident te vluchten en trok zijn mes toen de politie hem omsingelde. De politie gebruikte een vuurwapen om hem aan te houden, waarbij hij zwaargewond raakte. Hij lijkt uit islamitisch-jihadistisch motief te hebben gehandeld. Het is niet duidelijk waarom hij het op de lerares had gemunt.
- **Frankrijk.** Een 17-jarige jongen is opgepakt op verdenking van het voorbereiden van jihadistische aanslagen op ambassades, overheidsgebouwen en openbare gebouwen. Ook zou hij mogelijk van plan zijn geweest om brand te stichten op scholen of in het bos.
- **Duitsland.** Twee mannen, een oom en een neef, zijn gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van een 'islamitisch gemotiveerde' bomaanslag. Bij huiszoekingen werden sporen van chemicaliën gevonden.
- **Duitsland.** Een 21-jarige man met Turkse nationaliteit wordt ervan verdacht dat hij vanuit zijn auto lukraak 22 auto's beschoot. Hij zou een aanhanger zijn van ISIS. Er raakte niemand gewond.

Oktober 2025

- **Duitsland.** Drie mannen zijn gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van aanslagen op Joodse of Israëlische instellingen. Bij huiszoekingen werden verschillende wapens gevonden. Ze zouden zijn aangestuurd door Hamas.
- **Verenigd Koninkrijk.** Een Britse staatsburger van Syrische afkomst heeft een jihadistische aanslag gepleegd op een synagoge in Manchester. Hierbij zijn twee personen om het leven gekomen en zijn drie personen gewond geraakt. De man is op een aantal personen ingereden met een auto waarna hij uitstapte en met een mes op personen instak. De dader belde zelf tijdens de aanslag het noodnummer 999 waarbij hij zei dat hij "twee joden heeft vermoord in naam van Islamitische Staat". Hij is ter plekke door de politie neergeschoten en aan zijn verwondingen overleden.
- **België.** Drie mannen van 18, 23 en 24 jaar zijn opgepakt op verdenking van het voorbereiden van een islamitisch gemotiveerde aanslag op de Belgische premier. Bij huiszoekingen zijn zelfgemaakte explosieven, een 3D-printer en een lijst van potentiële doelwitten aangetroffen. Ze wilden met de 3D-printer een drone maken om hier explosieven aan te monteren om op deze wijze de aanslag te plegen. Op de lijst van doelwitten stonden verscheidene politici, onder wie Geert Wilders.

- **Frankrijk.** Drie vrouwen van 18, 19 en 21 jaar zijn gearresteerd op verdenking van het voorbereiden van een door ISIS-geïnspireerde aanslag. Ze ontmoetten elkaar verschillende keren en hadden online contact. Ze wilden toeslaan in een concertzaal of café in Parijs, zoals tien jaar eerder gebeurde bij de aanslagen van 13 november 2015 in dezelfde stad. Eén van deze drie vrouwen is de voormalig partner van de enig overlevende aanslagpleger van deze aanslagen. Zij stond ook nog in contact met hem.

November 2025

- **Duitsland.** Duitse autoriteiten hebben een 22-jarige man met een Syrische nationaliteit gearresteerd in Berlijn op verdenking van het voorbereiden van een jihadistische aanslag en het verspreiden van ISIS-propaganda. Het is onduidelijk welke aanslagplannen de man zou hebben.
- **Verenigd Koninkrijk.** Een 39-jarige Britse man is aangehouden nadat er in Wenen vijf handvuurwapens zijn gevonden die mogelijk bedoeld waren voor het plegen van terroristische aanslagen. De Oostenrijkse autoriteiten vermoeden een link met Hamas. De aanhouding volgt op een uitgebreid onderzoek van de Oostenrijkse inlichtingen- en veiligheidsdienst DSN naar een 'wereldwijde opererende organisatie dichtbij Hamas'.
- **Ierland.** Twee mannen van 35 en 38 jaar oud zijn aangehouden voor het plannen van een aanslag op een moskee. De mannen zijn afkomstig uit Ierland en Noord-Ierland. Bij hun aanhouding is een manifest aangetroffen met plannen voor de aanslag, evenals materialen om een bom te kunnen maken. De arrestatie volgde op een onderzoek naar een rechts-extremistische groepering.
- **Frankrijk.** Een automobilist is ingereden op voetgangers en fietsers op het Franse eiland d'Oléron. Hierbij raakten negen mensen gewond, van wie twee in kritieke toestand. Bij zijn aanhouding riep de 35-jarige man met Franse nationaliteit 'Allahoe akbar'. De Franse autoriteiten geven aan dat het motief voor de aanslag nog niet bekend is en de man in politiesystemen stond in verband met alcohol-gerelateerde problemen.
- **Spanje.** Een 18-jarige man is in zijn appartement neergeschoten door de politie nadat hij drie personen neerstak op straat in Madrid. Er wordt onderzoek gedaan naar een jihadistisch gemotiveerd incident. Mogelijk was de verdachte tijdens het incident onder invloed van verdovende middelen.

Bijlage 2

Dreigingsniveaus DTN

Het dreigingsniveau vloeit voort uit het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) en zegt iets over de algemene terroristische dreiging gedurende een langere termijn. Om het dreigingsniveau te bepalen worden veel verschillende elementen in ogenschouw genomen; elementen die kunnen verschillen in aard, herkomst, concreetheid, zichtbaarheid en actualiteit.

De dreigingsniveaus worden aangegeven met de nummers 1 tot en met 5. Zij worden gebruikt ter kwalificering van de bandbreedte van het ingeschatte risico dat Nederland te maken krijgt met terroristische aanslagen. Schommelingen in aard, omvang en achtergrond van de dreiging geven daarom niet altijd onmiddellijk aanleiding om een ander dreigingsniveau te kiezen. Ook wanneer sprake is van een bepaalde concrete dreiging tegen een persoon of object of vitale bedrijfssector in Nederland, die leidt tot een verhoogde dreiging in andere systematieken dan het DTN, hoeft dit niet per se te betekenen dat het algemene dreigingsniveau ook omhoog gaat. De bullets die onder de dreigingsniveaus zijn opgenomen, dienen ter illustratie van situaties die zich onder een bepaald dreigingsniveau kunnen voordoen. Dit betekent ook dat niet *alle* genoemde bullets van toepassing hoeven te zijn wanneer een bepaald dreigingsniveau van kracht is.

Niveau 1 van 5

De terroristische dreiging in Nederland is minimaal

Het is niet waarschijnlijk dat in Nederland een terroristische aanslag plaatsvindt.

- We hebben geen aanwijzingen dat zich in Nederland personen bevinden die een terroristische dreiging vormen.
- We hebben geen aanwijzingen dat Nederland in beeld is bij terroristen in het buitenland.

Niveau 2 van 5

De terroristische dreiging in Nederland is beperkt

Er bestaat een kleine kans op een terroristische aanslag in Nederland.

- Er is sprake van radicalisering waarvan op termijn een dreiging kan uitgaan.
- Terroristen hebben de intentie aanslagen te plegen in Europa, maar treffen daartoe geen concrete voorbereidingen.

Niveau 3 van 5

De terroristische dreiging in Nederland is aanzienlijk

Een terroristische aanslag in Nederland is voorstelbaar.

- Er zijn in Nederland personen en groepen die sterk radicaliseren en een dreiging vormen.
- We hebben geen aanwijzingen dat terroristen een aanslag in Nederland voorbereiden, maar het is wel voorstelbaar.
- Terroristen plegen of plannen aanslagen in Europa.

Niveau 4 van 5

De terroristische dreiging in Nederland is substantieel

De kans op een terroristische aanslag in Nederland is reëel.

- Terroristen zien Nederland als een doelwit.
- Terroristen plegen aanslagen in omringende landen.
- Mogelijk zijn er aanwijzingen dat terroristen een aanslag op Nederland voorbereiden.

Niveau 5 van 5

De terroristische dreiging in Nederland is kritiek

Een terroristische aanslag in Nederland is op handen.

- We hebben concrete aanwijzingen dat terroristen op het punt staan een aanslag in Nederland te plegen.
- Er heeft een aanslag in Nederland plaatsgevonden.
- Er is een kans op een vervolgaanslag in Nederland.

Opmerkingen bij Niveau 5:

- Niveau 5 kan afgekondigd worden voor een specifiek deel van Nederland.
- Niveau 5 zal voor een beperkte tijd worden afgekondigd.

Bijlage 3

Definities

Accelerationisme – Het rechts-extremistische gedachtegoed waarbij het creëren of versnellen van chaos wordt nagestreefd, om zo een rassenoorlog en de vervanging van de democratie door een witte etnostaat te bespoedigen.

Activisme – Pogingen van individuen of groepen om op buitenparlementaire wijze, maar binnen de kaders van de democratische rechtsorde, politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Alleenhandelende dader – Een individu dat geen onderdeel uitmaakt van een terroristische organisatie of hiërarchisch systeem en bij de planning en uitvoering van een aanslag niet extern wordt aangestuurd.

Al Qa'ida gelieerd – Groeperingen, netwerken, cellen of individuen die in contact staan met Al Qa'ida, maar niet operationeel worden aangestuurd door kern Al Qa'ida. Gelieerde groeperingen met een eigen regionale agenda zijn HTS, AQIM, AQAS, AQIS en al Shabaab.

Anti-institutioneel – Aanhangers van de anti-institutionele beweging keren zich tegen de overheid en andere instituties, zoals de rechtspraak, de traditionele media en de wetenschap. Deze worden op basis van complottheorieën gezien als onderdeel van een internationaal opererende 'kwaadaardige elite', waarmee de Nederlandse bevolking in een staat van oorlog zou verkeren.

Democratische rechtsorde – een samenleving waarbij de wisselwerking tussen overheid en burgers en burgers onderling verloopt volgens de principes, procedures en instituties die voortkomen uit de grondwettelijk vastgelegde vrijheden en rechten. Hierbij gaat het om gelijkheidsrechten, vrijheidsrechten en participatierechten. Dit is de open samenleving die er onder andere voor zorgt dat iedereen binnen dit systeem beschermd wordt en op een vrije manier kan leven.

Da'wa – Letterlijk 'oproep' tot de islam. Da'wa is een meer klassieke betekenis richt zich op de oproep aan moslims tot naleving van de islam en bekering van ongelovigen tot de islam. Het is een vorm van prediking en zendingswerk. In het jihadisme staat da'wa vooral in het teken van de voorbereiding op de jihad.

Extremisme – Het uit ideologische motieven bereid zijn om niet-gewelddadige en/of gewelddadige activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen.

Extreemlinks – Tot extreemlinks worden de anarchistische en de marxistische-leninistische stroming gerekend. Antiglobalisme, antikapitalisme en antiliberalisme zijn belangrijke kenmerken. Hierbij houden *extreemlinkse activisten* zich aan de kaders van de democratische rechtsorde, ondermijnen links-extremisten de democratische rechtsorde en plegen *extreemlinkse terroristen* op mensenlevens gericht geweld gebaseerd op extreemlinkse opvattingen.

Extreemrechts - Tot extreemrechts gedachtengoed worden denkbeelden gerekend als vreemdelingenhaat (inclusief: antisemitisme en antimoslims), haat jegens vreemde (cultuur)elementen en ultranationalisme. Hierbij houden *extreemrechtse activisten* zich aan de kaders van de democratische rechtsorde, ondermijnen *rechtsextremisten* de democratische rechtsorde en plegen *extreemrechtse terroristen* op mensenlevens gericht geweld gebaseerd op extreemrechtse opvattingen.

ISIS – ISIS staat voor Islamitische Staat in Irak en Syrië; de Arabische afkorting is Daesh. ISIS pleegt ondanks het verlies van het fysieke ‘kalifaat’ in Syrië en Irak aanhoudend aanslagen in de regio. ISIS heeft nog steeds de intentie om aanslagen in het Westen te plegen.

Jihad – De basisbetekenis in de Koran is ‘een inspanning voor een verdienstelijk doel’. Het heeft in eerste aanleg een ethische betekenis: de mens heeft de goddelijke opdracht zich in te spannen tegen het kwaad in zichzelf. Een tweede betekenis is: zich inzetten voor het belang van de islam en de geloofsgemeenschap. Een derde betekenis is die van de gewapende strijd.

Jihadisme - de verkorte term voor het mondiaal jihadi-salafisme. Aanhangers van deze ideologische stroming streven middels een gewapende strijd naar vervanging van 'afvallige' overheden in de islamitische wereld door een 'zuivere' islamitische staat. Daartoe plegen zij onder andere terroristische aanslagen, ook in westerse landen. De jihadistische beweging bestaat uit organisaties als Al Qaida en ISIS en aan hen gelieerde groeperingen, maar ook uit netwerken en individuele aanhangers over de hele wereld.

Kalifaat – Een islamitische heilstaat, primair gelegen in de regio waar de soennitische islam zijn oorsprong vindt. Op 29 juni 2014 riep ISIS een ‘kalifaat’ uit in Syrië en Irak. Eind maart 2019 kwam er een einde aan dit fysieke ‘kalifaat’. Aan het hoofd van een kalifaat staat van oudsher de kalief.

Kern Al Qa’ida – De ‘oude’ Al Qa’ida-organisatie die zich ophoudt in het grensgebied van Pakistan en Afghanistan, in contact staat met aan Al Qa’ida gelieerde groepen met een eigen regionale agenda en zich profileert als ‘moederorganisatie’ van deze groeperingen.

Nationaal profiel – De internationale aantrekkelijkheid van Nederland als potentieel terroristisch doelwit. Het gaat daarbij om de perceptie van terroristen ten aanzien van Nederland en niet over de algemene beeldvorming in het buitenland.

Operative – Een door een terroristische organisatie aangestuurde aanslagpleger, handlanger, ondersteuner of faciliteerder.

Polarisatie – Het benadrukken van tegenstellingen in de samenleving, met als gevolg dat groepen verder van elkaar verwijderd raken en spanningen toenemen.

Radicalisering – Een proces van toenemende bereidheid om de uiterste consequentie uit een denkwijze te aanvaarden en die in daden om te zetten. Deze toenemende bereidheid kan leiden tot gedrag dat andere mensen diep kwetst of in hun vrijheid raakt, kan aanleiding zijn voor individuen of groepen om zich af te keren van de samenleving en kan leiden tot het gebruik van geweld.

Terreur – Schrikbewind van een staat tegen haar eigen onderdanen, veelal met als doel de macht van de heersende politieke, religieuze of etnische elite te handhaven; in media en elders vaak gebruikt in plaats van ‘terrorisme’.

Terrorisme – Het uit ideologische motieven (voorbereiden van het) plegen van op mensenlevens gericht geweld, of het veroorzaken van maatschappij-ontwrichtende schade, met als doel (een deel van) de bevolking ernstige vrees aan te jagen, maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen en/of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Terugkeerder – Een uitreiziger die na verblijf bij een jihadistische groepering in een jihadistisch strijdgebied terugkeert naar het land dat hij voor zijn uitreis verlaten heeft of een ander land dat niet is aan te merken als jihadistisch strijdgebied.

Uitreiziger – Een persoon die zijn eigen land verlaat om zich aan te sluiten bij een jihadistische groepering in een jihadistisch strijdgebied.

Weerstand – Weerstand bestaat uit weerbaarheid (kenmerken van de samenleving waaruit weerstand blijkt) en tegenmaatregelen (effecten van maatregelen van de overheid waaruit weerstand blijkt).

Wilayat – De Arabischtalige benaming van een ‘provincie’ van ISIS, door ISIS als zodanig benoemd. Ook buiten Syrië en Irak heeft ISIS provincies uitgeroepen, zoals in Libië en Jemen.

Bijlage 4

Eindnoten

- ¹ Zie bijlage 1: Overzicht van terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning.
- ² Zie bijlage 1: Overzicht van terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning.
- ³ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, juni 2025. NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, december 2024. NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, juni 2024.
- ⁴ Zie bijlage 1: Overzicht van terroristische aanslagen en arrestaties wegens aanslagplanning.
- ⁵ In de laatste vijf jaar zijn 93% van de terroristische aanslagen gepleegd door alleenhandelende daders. Zie onder meer: 'Lone Wolf and Youth Terrorism, Evolving patterns of Terrorism & radicalization in Western democracies', Institute for Economics and Peace, 2025.
- ⁶ NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland', december 2024, p.14; NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland', juni 2025. 'Belgische politie pakt drie mannen op voor plannen aanslag op Wilders en De Wever', Volkskrant, 10 oktober 2025.
- ⁷ 'ME ingezet na koranverbranding bij azc Hoofddorp: tegenstanders gooien stenen en vuurwerk', NOS Nieuws, 24 september 2025.
- ⁸ Thirty-sixth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities, 24 juli 2025.
- ⁹ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, december 2024.
- ¹⁰ 'Global Terrorism Index 2025. Measuring the impact of terrorism', Institute for Economics and Peace, maart 2025. De landen zijn Burkina Faso, Mali, Niger, Nigeria en Kameroen.
- ¹¹ 'Who are the jihadists using the Sahel as a hunting ground?', Agence France-Presse, 26 februari 2025; 'Jihadist group harbours political ambitions in troubled Sahel', Agence France-Presse, 1 juli 2025; 'Global Terrorism Index 2025. Measuring the impact of terrorism', p.48-59; 'JNIM expands frontlines with a coordinated offensive across Western Mali', Intelbrief, The Soufan Center, 15 juli 2025.
- ¹² Thirty-sixth of report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities, United Nations Security Council, S/2025/482, p.6-8, 24 juli 2025.
- ¹³ '5,5 jaar cel voor Tadzjiek die in Nederland leden ronselde voor IS', NOS-Nieuws, 21 juli 2025.
- ¹⁴ 'IS-terrorist zu vier Jahren Haft verurteilt', Welt, 9 april 2025. Terreurverdachte vrijgelaten onder voorwaarden, nog maar twee verdachten in de cel, Gazet van Antwerpen, 9 augustus 2024.
- ¹⁵ L. Webber, 'The terror group expanding beyond borders and into cyberspace', Vision of Humanity, 2 april 2025.
- ¹⁶ 'IntelBrief: Al-Qaeda in the Arabian Peninsula Ramps Up its Anti-Western Propaganda Campaign', The Soufan Centre, 28 mei 2024.
- ¹⁷ A. Palmer, R. McCabe, D. Byman, S. Jackson, 'Global Terrorism Threat Assessment', CSIS, maart 2025, p. 18
- ¹⁸ "Thirty-sixth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities," United Nations, Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, 24 juli 2025, p.17.
- ¹⁹ "Thirty-fifth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities," United Nations, Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, February 6, 2025.
- ²⁰ E. Hacker, 'Generation Jihad: The Profile and Modus Operandi of Minors Involved in Recent Islamist Terror Plots in Europe', CTC Sentinel, volume 18, juni 2025.
- ²¹ M. Ayad, 'Teenage Terrorists and the Digital Ecosystem of the Islamic State', CTC Sentinel, Volume 18, februari 2025.
- ²² Openbaar Ministerie, Vermoedelijke IS-sympathisant aangehouden in Leiden, 5 juni 2025.
- ²³ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025, p.21.
- ²⁴ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025, p.26; AIVD, 'Web van haat. De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen', 3 april 2025, p.11/12.
- ²⁵ Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen, WODC, 5 juni 2025.
- ²⁶ Openbaar Ministerie, 14 aanhoudingen in verband met opruiing tot terrorisme op sociale media, 22 april 2025.
- ²⁷ Persbericht OM, 11 juni 2025, Twee Syriërs aangehouden op verdenking van deelname aan IS. Persbericht OM, 5 juni 2025, Vermoedelijke IS-sympathisant aangehouden in Leiden.

-
- ²⁸ Thirty-sixth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2734 (2024) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities, 24 juli 2025.
- ²⁹ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, juni 2025.
- ³⁰ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, juni 2025.
- ³¹ A. Speckhard, M. Thakkar, "Pro-IS Transnational Networks Step Up Online Fundraising Efforts, Successfully Extricating Foreign IS Women and Children from Syrian Detention Camps in Post-Assad Syria", ICSVE, 18 augustus 2025.
- ³² NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland, december 2024.
- ³³ AIVD, Een web van haat – De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen, 3 april 2025.
- ³⁴ AIVD, Een web van haat – De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen, 3 april 2025.
- ³⁵ D. Krause, 'Europe's teenage jihadists', SIIS Policy Brief, 29 januari 2025.
- ³⁶ AIVD, Een web van haat. De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen, 3 april 2025.
- ³⁷ E. Hacker, Generation Jihad: The profile and modus operandi of minors involved in recent islamist terror plots in Europe, CTC Sentinel 18:6, juni 2025.
- ³⁸ NCTV, Memes als online wapen, 21 mei 2024.
- ³⁹ AIVD, Een web van haat – De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen, 3 april 2025.
- ⁴⁰ Gabriel Weimann, Lone Wolves: The New Terrorism of Right-Wing Single Actors, Terrorism and Political Violence 2021.
- ⁴¹ NCTV, Memes als online wapen, 21 mei 2024.
- ⁴² M. Ayad, 'Teenage Terrorists and the Digital Ecosystem of the Islamic State', CTC Sentinel 18:2 (2025).
- ⁴³ Hate is No Game: Hate and Harassment in Online Games, Anti-Defamation League, 2024.
- ⁴⁴ Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen, WODC, 5 juni 2025.
- ⁴⁵ E. Hacker, Generation Jihad: The profile and modus operandi of minors involved in recent islamist terror plots in Europe, CTC Sentinel 18:6, juni 2025.
- ⁴⁶ 'Trend toenemende agressie en intimidatie tegen decentrale politici niet gekeerd', IPSOS, 16 december 2024; 'Ge-meenten waarschuwen kabinet: asielproblematiek 'loopt uit de klauwen', NOS, 23 september 2025.; 'Frans Timmermans doet 'in ieder geval wekelijks wel aangifte'', NRC, 13 oktober 2025.
- ⁴⁷ Identitarisme richt zich op het 'behoud van de eigen cultuur en identiteit', waarbij etnische homogeniteit binnen een staat wordt nagestreefd ter bescherming van gepercipieerde dreigingen van buitenaf of door maatschappelijke veranderingen. Hierbij ligt de nadruk op etniciteit in plaats van ras, waarbij gesteld wordt dat verschillende etniciteiten niet samen kunnen leven.
- ⁴⁸ Nazisme volgt de rassenleer die stelt dat de mensheid bestaat uit verschillende biologische rassen, waarbij bepaalde rassen superieur zijn en andere inferieur. Volgens het nazisme is het Arische ras superieur aan andere rassen.
- ⁴⁹ NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025, p.27-28.
- ⁵⁰ Human Digital, A. Fisher en A. Bradley, 'Gore and violent extremism: An explorative analysis of the use of gore websites for hosting and sharing extremist and terrorist content', VoxPol, 2025; 'Wedstrijdje nihilisme', De Groene Amsterdammer, 4 juni 2025.; 'The rise of online cult communities dedicated to extremely violent child abuse', Europol, januari 2025.; 'Counter Terrorism Policing, MI5, and the National Crime Agency deliver summer holiday warning to parents', Counter Terrorism Policing, 23 juli 2025.
- ⁵¹ T. Mehra en M. Hartgers, 'Fury and Void: Legal Pathways to Counter 764', ICCT, oktober 2025.
- ⁵² 'Justin B. (25) wordt gezien als aanstichter van gruwelijk geweld, dat zelfs kinderen tot moord aanzet', De Stentor, 25 oktober 2025.
- ⁵³ C. Miller-Idriss, Hate in the homeland (Princeton University Press, 2022), p. 40
- ⁵⁴ NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.27-28; "Remigratie" is een term met extreemrechtse lading, zeggen experts. Het staat in vijf partijprogramma's, de Volkskrant, 10 oktober 2025; 'Geloof in de omvolkingstheorie in Nederland', Kieskompas, 2024.
- ⁵⁵ NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.26; AIVD, 'Web van haat. De online grip van extremisme en terrorisme op minderjarigen', 3 april 2025, p.11/12.
- ⁵⁶ NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.24.
- ⁵⁷ 'Aanhouding van verdachte leidt tot vondst gevaarlijke stoffen in woning Landgraaf, defensie ingezet voor onderzoek', Algemeen Dagblad, 23 juni 2025.
- ⁵⁸ 'Geuzenbond-lid niet meer verdacht van terrorisme, maar van verboden wapenbezit', Nu.nl, 26 november 2025.
- ⁵⁹ O.a. NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.27-28.; KMar, Tactisch Beeld CTER van de KMar t.b.v. DTN augustus 2025, Augustus 2025.; 'Dutch, Polish White Nationalist Groups Promote Joint Graffiti Action in Gdańsk', SITE Intelligence, 15 augustus.; 'Netherlands Combat Tournament Features Attendees Spanning Europe's Far Right', SITE Intelligence, 8 juli 2025.; 'Waarom extreemrechts een congres organiseert over 'remigratie': 'Ander woord voor massale deportatie', De Morgen, 18 mei 2025.; 'Britain's Biggest Far-Right Protest: More than 100,000 attend Tommy Robinson's Unite The Kingdom Rally', Hope not Hate, 13 september 2025.
- ⁶⁰ "Dutch Neo-Nazis Promote "Street Patrol" in Nijmegen, SITE Intelligence, 25 juni 2025.

- ⁶¹ O.a. NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.27.; Counter Extremism Project, 'Extremist Content Online: New ISIS Propaganda Video Found on Multiple Websites, Active Clubs Promote Recent Events and Outreach', 18 augustus 2025.; 'Netherlands Combat Tournament Features Attendees Spanning Europe's Far Right', SITE Intelligence, 8 juli 2025.
- ⁶² O.a. 'Staredown tussen demonstranten bij azc-protest in Hoofddorp', NHNieuws, 16 augustus 2025.; 'Dutch Anti-Islam Groups to Lead August 16 Demonstration at Hoofddorp Asylum Center', SITE Intelligence, 12 augustus 2025; WLM Biweekly Roundup, July 16-31, 2025; Propaganda Dissemination, Recruitment Efforts in US, Europe', SITE Intelligence, 5 augustus 2025.; Dutch White Nationalists Carry out Joint Banner Display Targeting Asylum Center in Helmond', SITE Intelligence, 3 juli 2025.; 'Grimme sfeer bij azc-bijeenkomst: vuurwerk eieren en rookbommen', 23 september 2025.
- ⁶³ O.a. NCTV, 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland juni 2025', p.26-27.; 'Burgemeester Bergsma: 'Kwetsbare meisjes verdienen een veilig thuis en dat kan niet in Tuindorp', Rtv Drenthe, 4 juli 2025.; 'Bekende extremisten bij rellen in Den Haag', Omroep West, 24 september 2025.; 'Atomwaffen-Branded Reboot Claims Presence across US, Netherlands, Ukraine', SITE Intelligence, 23 september 2025.; 'Dutch, German Groups Document Attendance at Violent Anti-Immigrant Demonstration in the Hague', SITE Intelligence, 24 september 2025.; '29 aanhoudingen bij anti-immigratieprotest Amsterdam', NOS, 12 oktober 2025.; 'Demonstratie voor en tegen azc's in Houten en Uithoorn, ME grijpt in', 14 oktober 2025.
- ⁶⁴ 'Onderzoeker over geweld in Den Haag: 'Extreemrechts gedachtegoed wordt normaal. Dan krijg je dit', de Volkskrant, 21 september 2025.; 'Politiciologen na rellen Den Haag: welzeker politiek geweld', 23 september 2025.
- ⁶⁵ RAND Europe, 'Van woorden naar daden: Een verkenning en kritische beschouwing van het concept 'stochastisch terrorisme'', februari 2024; Universiteit Utrecht, 'Spelen met vuur', 6 oktober 2023; 'De Muskgroet is een magneet voor extreemrechtse groepen', Trouw, 23 januari 2025.; 'Politiciologen na rellen Den Haag: welzeker politiek geweld', 23 september 2025.
- ⁶⁶ Soevereinen beschouwen de overheid als illegitiem en beroepen zich op 'natuur-' of 'gewoonterecht'. De meeste soevereinen proberen zo autonoom mogelijk te leven en blijven binnen de grenzen van de wet. Enkele tientallen tot honderd soevereinen geloven dat een gewelddadige confrontatie met de overheid uiteindelijk onvermijdelijk is en bereiden zich hier defensief of offensief op voor.
- ⁶⁷ Sommige anti-institutioneel extremisten vermengen hun gedachtegoed met verschillende vormen van spiritualiteit. 'Conspiratualiteit' is het samengaan van complotnarratieven en religieuze en spirituele denkbeelden. Zowel christelijke overtuigingen over goed en kwaad en het einde der tijden als bredere spirituele praktijken en rituelen spelen vaak een rol binnen de anti-institutionele beweging.
- ⁶⁸ Complottheorieën over satanisch ritueel kindermisbruik stellen dat de kwaadaardige elite zich niet alleen schuldig maakt aan onderdrukking van de bevolking, maar ook aan kinderhandel en satanisch kindermisbruik.
- ⁶⁹ AIVD, 'Anti-institutioneel-extremisme in Nederland: Een ernstige dreiging voor de democratische rechtsorde?', 25 mei 2023, p. 16.
- ⁷⁰ P. Nanninga en F. Valk, 'Anti-institutionele tendensen in Nederland: een verkennende literatuurstudie vanuit religiewetenschappelijk perspectief', Rijksuniversiteit Groningen, 24 april 2024.
- ⁷¹ 'Preppen' is het voorbereiden op de naderende eindtijd of eindstrijd en/of de ineenstorting van de samenleving door voedsel, drank, gereedschap, medicijnen en (in enkele gevallen) vuurwapens in te slaan of te oefenen met vuurwapens of het aanleggen van noodcommunicatie.
- ⁷² AIVD, Nationale Politie en NCTV, 'Met de rug naar de samenleving. Een analyse van de soevereinenbeweging in Nederland', 9 april 2024, p.16-17.
- ⁷³ 'Verdachte soeverein wil medaille voor noodplan over burgerarresten en 'verlammen van de overheid'', Algemeen Dagblad, 7 oktober 2025.
- ⁷⁴ B. Rottweiler en P. Gill, 'Conspiracy beliefs and violent extremist intentions: the contingent effects of self-efficacy, self-control and law-related morality', Terrorism and political violence, 2022, p.1485-1504; J. Bartlett en C. Miller, The Power of Unreason: Conspiracy Theories, Extremism, and Counter-Terrorism (London 2010); F. Vegeti en L. Litvay, 'Belief in conspiracy theories and attitudes toward political violence', Italian Political Violence Review, 2022, p.18-32; C. Zoschak en K. Keneally, 'Conspiracy theories continue to mobilize extremists to violence', Institute for Strategic Dialogue, 26 juni 2024;
- ⁷⁵ AIVD, Jaarverslag 2024, 24 april 2025, p. 13.
- ⁷⁶ Zie onder andere 'Opnieuw aanhoudingen radicale soevereinen', Om.nl, 27 september 2024; 'Onderzoek naar crimineel netwerk: acht verdachten aangehouden', Politie.nl, 11 juni 2025.
- ⁷⁷ Uitspraak Rechtbank Rotterdam, Zaaknummer 71/086811-24, 71/056871-25, 28 november 2025.
- ⁷⁸ Celstraffen voor radicale soevereinen, groep als crimineel bestempeld', NOS, 28 november 2025.
- ⁷⁹ Zie onder andere: IPSOS I&O, Agressie, bedreiging en intimidatie bij gerechtsdeurwaarders, juli 2024; 'Deurwaarders: meer last van geweld, met name door soevereinen', NOS, 21 mei 2025; 'Celstraffen voor 'autonomen' die agenten bedreigden', NOS, 12 februari 2025; 'Soeverein zaait angst in Kampen: wat is er aan de hand?', De Stentor, 6 april 2025.

- ⁸⁰ T. Bjørge en K. Braddock, 'Anti-government extremism: A new threat?' Perspectives on Terrorism, december 2022, p.2-8; AIVD, 'Anti-institutioneel-extremisme in Nederland: Een ernstige dreiging voor de democratische rechtsorde?', 25 mei 2023.
- ⁸¹ Zie o.a. 'Met een mes op z'n eigen keel stapt X het politiebureau binnen na bedreigen Jesse Klaver', AD, 31 januari 2025; 'Burgemeester Gorinchem op de markt bedreigd met de dood', NOS, 8 november 2023; 'Vijf maanden cel voor man die met fakkel bij huis Kaag stond', RTL Nieuws, 13 februari 2023; 'Gevangenisstraf voor bedreiger Rutte, ministers en Jaap van Dissel', NOS, 21 mei 2021; 'Geweld en middelvingers nopen NOS logo te verwijderen van straaltwa-gens', de Volkskrant, 15 oktober 2020.
- ⁸² AIVD, Jaarverslag 2024, 24 april 2025, p.14.
- ⁸³ Universiteit Leiden, 'Dreigingsmonitor Bewaken en Beveiligen 2022-2023', 13 juni 2024, p.44.
- ⁸⁴ Europol, European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025, p. 9.
- ⁸⁵ AIVD, Jaarverslag 2024, april 2025, p. 22-23.
- ⁸⁶ 'Weekly Analyst Briefing', TRACWatch, 7 augustus 2025; 'Sabotage bei der Bahn; Polizei ermittelt nach drei Kabel-brand-Anschlägen', Süddeutsche Zeitung, 3 augustus 2025.
- ⁸⁷ AIVD, Jaarverslag 2022, april 2023, p.15.
- ⁸⁸ 'Palestine Action Documents Vandalism Spree Against ING Bank, Booking.com ahead of Amsterdam Pride', SITE Intelligence, 5 augustus 2025; 'Hoofdkantoor verzekeraar beklad en ruiten ingeslagen door activisten', RTV Rijnmond, 21 juli 2025; 'Gebouw Radboud Universiteit beklad met roze verf', Algemeen Dagblad, 7 juni 2025; 'Ruim 90 aanhoudingen na pro-Palestijns protest in Rotterdam', NRC, 5 juni 2025; 'Activisten bekladden Zara-winkel en rich-ten ravage aan bij hoofdkantoor Maersk: vier aanhoudingen', AD, 2 juni 2025; 'Maersk reageert voor het eerst op demonstraties in Rotterdam om vervoer F-35-onderdelen: "Misleidende claims"', AD, 2 juni 2025; 'KIT doet aangifte na nieuwe bekladding: "Geen goed woord voor over"', AT5, 30 mei 2025; 'Protest bij viering 50 jaar CIDI', Reforma-torisch Dagblad, 19 mei 2025.
- ⁸⁹ 'Kantoor CIDI en huis medewerker beklad', De Telegraaf, 8 augustus 2025.
- ⁹⁰ 2025Z12766 Beantwoording vragen van het lid Van der Plas (BBB) aan de ministers van Justitie en Veiligheid en van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over de terroristische brandstichting bij kippenslachterij Plukon en het openlijk dreigen met nieuwe aanslagen.
- ⁹¹ 'Activisten dreigen met nieuwe branden bij kippenslachterijen', IJmuider Courant, 17 juni 2025.
- ⁹² Nationale Politie, Politiebijdrage DTN t.b.v. DTN december 2025, p. 9.
- ⁹³ 'Dierenactivist opgepakt voor dreigen met in brand steken BBB-kantoor', NOS Nieuws, 31 augustus 2025.
- ⁹⁴ NCTV, 'Themahoofdstuk: Veranderende dreiging door online radicalisering', Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (december 2023) p. 34-37; AIVD, Een web van haat. De online grip van extremism en terrorisme op minderjarigen (April 2025); S. Hunter et al., 'The Metaverse as a Future Threat Landscape: An Interdisciplinary Perspective', Per-spectives on Terrorism, XVIII(2) (juni 2024); M. Ayad, A decade after the Caliphate: The State of the Islamic State online, Institute for Strategic Dialogue, 12 februari 2025.
- ⁹⁵ Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen, WODC, 5 juni 2025.
- ⁹⁶ AIVD, Een web van haat. De online grip van extremism en terrorisme op minderjarigen (April 2025).
- ⁹⁷ J. Ware, 'The New Online Radicals: The Third Generation of Online Radicalisation', Global Network on Extremism & Technology, 4 oktober 2023; K. White, 'Webmasters of hate: right-wing extremists are getting smarter online', Global Network on Extremism & Technology 7 december 2021; P. Gill et al., 'Terrorist Use of the Internet by the Numbers', Criminology & Public Policy, februari 2017.
- ⁹⁸ J. Mulhall, 'A post-organisational far right?', *Hope not Hate* (2018); AIVD, Anti-institutioneel-extremisme in Neder-land. Een ernstige dreiging voor de democratische rechtsorde? (mei 2023); P. Neumann, 'Der unheimliche Aufstieg der TikTok-Dschihadisten. Daten und Fakten zu einer neuen terroristischen Bedrohung', 23 juli 2024.
- ⁹⁹ Een *influencer* is een persoon die andere mensen kan beïnvloeden om een product te kopen, een dienst af te nemen of merkbekendheid te stimuleren. Deze personen zijn zeer actief op social media, ze hebben veel fans of volgers, en kunnen invloed uitoefenen op een specifieke doelgroep.
- ¹⁰⁰ Een *content creator* is iemand die teksten, afbeeldingen, video's of infographics creëert voor zichzelf of in opdracht van iemand anders.
- ¹⁰¹ J. Mulhall, 'A post-organisational far right?', *Hope not Hate* (2018).
- ¹⁰² AIVD, Een web van haat. De online grip van extremism en terrorisme op minderjarigen (April 2025).
- ¹⁰³ Institute for Economics & Peace, Global Terrorism Index (maart 2025) p. 38.
- ¹⁰⁴ D. Gartenstein-Ross et al., 'Composite Violent Extremism: Conceptualizing Attackers Who Increasingly Challenge Traditional Categories of Terrorism', *Studies in Conflict and Terrorism* (2023); 'Hybrid Hate: When Extremist Ideolo-gies Overlap', ADF, 24 september 2020.
- ¹⁰⁵ J. van Buuren, et al., 'Dreigingsmonitor bewaken en beveiligen', p. 37. Zie ook: C. Miller-Idriss en B. Hughes, 'Bluddy ideologies and strange coalitions: The evolving landscape of domestic terrorism', *Lawfare Media* (2021).
- ¹⁰⁶ Radicalisering en psychosociale problematiek: Beter begrijpen, beter ingrijpen, WODC, 5 juni 2025.

¹⁰⁷ Van Buuren, et al., 'Dreigingsmonitor', p. 37; Institute for Strategic Dialogue, 'A Year of Hate: Anti-Drag Mobilisation Efforts Targeting LGBTQ+ People in France', 23 juli 2024.

¹⁰⁸ NCTV, 'Conservatieve allianties: toenadering radicaal- en extreemrechts met conservatieve islam', Signalement terrorisme en radicalisering 8/2023 (5 december 2024).

¹⁰⁹ J. van Buuren, Wedstrijdje nihilisme, Groene Amsterdammer, 4 juni 2025; 'Gezocht: duiding van een nieuw type dader, de "niet-ideologisch gedreven terrorist"', De Volkskrant, 20 september 2025.

¹¹⁰ C. Warzel, 'The mass shooters are performing for one another', The Atlantic, 2 september 2025.

¹¹¹ In de laatste vijf jaar zijn 93% van de terroristische aanslagen in het Westen met een dodelijke afloop gepleegd door alleenhandelende daders. Zie onder meer: Lone Wolf and Youth Terrorism, Evolving patterns of Terrorism & radicalization in Western democracies, Institute for Economics and Peace, 2025.

¹¹² Idem.

¹¹³ B. Schuurman et al., 'End of the lone wolf: the typology that should not have been', *Studies in conflict and terrorism* (2019) 3; E. Hacker, Jihadi Attacks and Plots in Europe: A new wave of Terrorism?, SCENOR, 9 augustus 2024.

¹¹⁴ Schuurman et al., 'End of the lone wolf.'

¹¹⁵ Zie hiervoor: NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland,

¹¹⁶ Lone Wolf and Youth Terrorism, Evolving patterns of Terrorism & radicalization in Western democracies, Institute for Economics and Peace, 2025.

¹¹⁷ R. van Wonderen et al., Rechtsextremisme op sociale mediaplatforms? Ontwikkelingspaden en handelingsperspectieven (Utrecht: Verwey Jonker Instituut 2023); NCTV, Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland december 2023, p. 34.

Uitgave

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding
en Veiligheid (NCTV)
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Turfmarkt 147, 2511 DP Den Haag
070 751 5050

Meer informatie

www.nctv.nl
info@nctv.minjenv.nl

December 2025